

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Eva Vařechová

Problematika dokazování v rámci odvolacího řízení

Diplomová práce

Olomouc 2018

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Problematika dokazování v rámci odvolacího řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

Ve Zbyslavicích dne

.....

Eva Vařechová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu JUDr.Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D. za jeho ochotu, laskavost a především cenné poznatky, kterými mi byl při procesu zpracování mé diplomové práce velmi nápomocen.

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

LZPS – Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady pod č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

NS – Nejvyšší soud České republiky

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

SR – Slovenská republika

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TŘ50 – zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 12. července 1950

TŘ56 – zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 19. prosince 1956

ÚS – Ústavní soud České republiky

Velká novela TŘ – zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

ZOS – zákon č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů, ze dne 30. října 1952

Obsah

Poděkování	3
Seznam použitých zkratk	4
Úvod	7
1 Historický vývoj předmětné právní úpravy	10
1.1 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1950	10
1.2 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1956	14
1.3 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1961 a její novelizace provedená zákonem č. 265/2001 Sb.	17
1.3.1 Zavedení principu výrazně apelačního s prvky kasace	18
1.3.2 Posílení apelace v rámci dokazování	19
2 Zhodnocení úpravy de lege lata	23
2.1 Kasační princip	23
2.1.1 Kasační důvody dle § 258 odst. 1 písm. b) a c) TR	23
2.2 Apelační princip	26
2.2.1 Postup odvolacího soudu při apelačním rozhodnutí	28
3 Uplatnění základních zásad dokazování v rámci odvolacího řízení	32
3.1 Zásada bezprostřednosti	32
3.2 Zásada volného hodnocení důkazů	33
3.3 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností	36
3.4 Zásada ústnosti (přímosti)	37
4 Rozhodování odvolacího soudu v souvislosti s právem na spravedlivý proces	39
4.1 Nález I. senátu ÚS 49/06 ze dne 20. 5. 2008 – K hodnocení důkazů odvolacím soudem	40
4.2 Nález II. senátu ÚS 445/06 ze dne 28. 8. 2008 – Změna skutkového stavu věci odvolacím soudem	43
4.3 Nález I. senátu ÚS 2726/14-1 ze dne 1. 4. 2015 – Význam presumpce nevinny při hodnocení důkazů odvolacím soudem	44

5	Komparace se slovenskou právní úpravou de lege lata.....	48
	Závěr	52
	Seznam použitých zdrojů	56
	Abstrakt	60
	Seznam klíčových slov.....	61

Úvod

Cílem této diplomové práce je provést komplexní právní rozbor problematiky týkající se dokazování prováděného v odvolacím řízení, a to včetně skutečností a nedostatků, jež s touto oblastí souvisí. Pro svou hlavní tematickou náplň je pak práce pojmenována jako Problematika dokazování v rámci odvolacího řízení. Výzkumná otázka byla stanovena takto:

- Jaké limity dokazování a přezkumu skutkových zjištění jsou odvolacímu soudu v odvolacím řízení stanoveny?

K náležitému zodpovězení této výzkumné otázky byly formulovány následující dílčí otázky a hypotézy:

- Jaké skutečnosti lze označit za hlavní příčinu nesprávných a nezákonných rozhodnutí odvolacích soudů, jež činí v souvislosti s důkazním řízením?
 - Hypotéza: Koncepce aktuální zákonné úpravy dokazování v rámci odvolacího řízení je nedostatečná a proto odvolací soudy při svém rozhodování často postupují v rozporu s požadavky zákona a judikatury.
- Nastává při současné právní úpravě odvolání kolize mezi postavením soudu nalézacího a rozhodovací činností soudu odvolacího?
 - Hypotéza: Pojetí odvolacího řízení jako výrazně apelačního nabourává charakteristické postavení soudu prvního stupně jako soudu nalézacího, jelikož odvolací soud je taktéž nadán pravomocí činit ve věci skutková zjištění a utvářet skutkový stav.

Toto téma si zaslouží pozornost z několika důvodů. Jednak bez provádění dokazování samotného by nebylo možné dosáhnout účelu trestního řízení. Dokazování ve spojení s odvolacím řízením pak představuje užší a specifickou oblast, ve které se promítá její historický vývoj s koncepčními změnami, zvláštní působení základních důkazních zásad i konkrétní postup soudu druhé instance, pomocí něhož lze dosáhnout změny rozhodnutí soudu prvního stupně. To však za užití zákonných pravidel a omezení, která v případě nerespektování odvolacím soudem mohou vyústit nejen v nezákonné a nesprávné rozhodnutí, ale v některých případech i v rozhodnutí protiústavní. Řádné objasnění těchto limitů a konkrétních pochybení v postupech přezkumné činnosti odvolacího soudu je zamýšleným účelem práce.

Dotčená právní úprava bude prozkoumána ve své aktuální a účinné podobě de lege lata, ovšem pro hlubší porozumění se práce bude věnovat i historické verzi právní úpravy, konkrétně prostřednictvím přiblížení jednotlivých koncepčních řešení obsažených v dobových trestních řádech. Tato historická forma bude tvořit první kapitolu práce. Na jejím základě pak bude možno v kapitole druhé otevřít téma současné právní úpravy. V oblasti dokazování zaujímá významné postavení mnoho základních zásad trestního řízení a jejich podstatný vliv tak lze nalézt i ve fázi řízení před odvolacím soudem. Této oblasti se bude věnovat třetí kapitola práce, protože konkrétní vymezení působení těchto zásad v odvolacím řízení přispěje k celistvějšímu uchopení tématu. Čtvrtou kapitolu bude tvořit kazuistický rozbor tří nálezů Ústavního soudu České republiky z pohledu práva na spravedlivý proces. Tato kapitola prokáže závažnost řízení před odvolacím soudem spolu s jeho specifiky, když nesprávným postupem odvolacího soudu je možno se z oblasti trestního procesu přesunout do roviny ústavněprávní s následky v podobě zásahu do základních lidských práv a svobod. Závěrečná pátá kapitola práce se ve stručnosti zaměří na právní úpravu aktuálně platnou a účinnou ve Slovenské republice, když srovnání této úpravy s úpravou účinnou v České republice poukáže na individuální vývoj tohoto státu a svými odlišnostmi může přinést zajímavé podněty.

Pojem dokazování v odvolacím řízení není novinkou, proto lze zhodnotit, že toto téma je obecně zpracováno a jelikož charakterově tato problematika spadá pod oblast procesního práva, nutnost reakce odborné veřejnosti přirozeně vyvstávala při každé změně předmětné úpravy. Tato práce má v úmyslu zpracovat pouze specifický výsek týkající se odvolání, jakožto řádného opravného prostředku v trestním řízení, a sice dokazování s jeho souvislostmi. Tyto pak představují okruh skutečností tématu natolik obsahově blízkých, že je pro komplexní vysvětlení a vyčerpání náplně práce nezbytné je do ní rovněž zahrnout (zejména se jedná o zásady dokazování, přístup předešlých právních úprav k možnosti realizace důkazního řízení před odvolacím soudem a rozbor příslušné judikatury).

Při vytváření práce byly použity jak prvky popisné při podávání relevantních informací o tématu, komparační při srovnávání dobových právních úprav či úpravy zahraniční, tak i analytické v rámci kritického zhodnocení obsahu, vlastních názorů a dedukce vyplývajících skutečností. Za účelem zpracování tématu bylo užito různorodých zdrojů. Jednalo se o monografie z řad vysokoškolských učebnic, odborné publikace a komentáře. Cenné informace o zaměření historické právní úpravy obsahovaly důvodové zprávy k dobovým trestním řádům a jejich novelizacím. Články z odborných časopisů (především Trestněprávní revue a Bulletin advokacie) byly taktéž přínosným zdrojem poznatků o tématu.

Judikatura týkající se problematiky je vcelku hojná a obsahuje i několik směřodatných rozhodnutí, z nichž se obecně vychází i v rámci aktuální právní úpravy, ač samotná rozhodnutí byla vydána i před padesáti lety.

1 Historický vývoj předmětné právní úpravy

1.1 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1950

Úprava odvolání stanovená v zákoně č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ50“), byla založena na značném upřednostnění apelačního principu.¹ Kasační princip obsažený v § 183 TŘ50, byl obecně aplikován zbytkově. Nezřídka však docházelo k situacím, že ač byly pro jeho užití splněny podmínky požadované zákonem, ke kasačnímu vyřízení věci odvolací soud nepřistoupil. Je nasnadě, že tento se zákonem rozporný postup odvolacího soudu byl podroben kritice.²

Jak upozorňoval Husár, nastal zde nesoulad mezi zněním zákonného ustanovení § 183 TŘ50 a důvodovou zprávou k TŘ50 ohledně postupu odvolacího soudu v situacích, které byly výše uvedeným ustanovením jednoznačně upraveny. Znění § 183 TŘ50 bylo následující: „Soud zruší napadený rozsudek, jsou-li skutková zjištění soudu první stolice tak nedostatečná, že je nutno hlavní líčení opakovat, a nařídí mu, aby věc v hlavním líčení znovu projednal a rozhodl; při novém rozhodování je soud první stolice vázán právním názorem, který ve věci vyslovil odvolací soud. [...]“ Tak byly určeny podmínky, za kterých měl odvolací soud povinnost vyřídit věc kasačním způsobem a to v neveřejném zasedání³ o odvolání konaném. Jednalo se o případ, kdy na základě přezkoumání spisového materiálu⁴ odvolací soud dospěl k názoru, že skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně jsou nedostatečná a to v té míře, že na jejich základě není možné rozhodnout. Vystala zde tedy potřeba opakovat hlavního líčení, což toto ustanovení výslovně přikázalo do kompetence soudu prvního stupně, který byl navíc při vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí vázán právním názorem odvolacího soudu o této věci. Naproti tomu důvodová zpráva k TŘ50 návodně uváděla, že odvolací soud má sám v odvolacím líčení zopakovat hlavní líčení, v němž se bude přirozeně zabývat i skutkovými okolnostmi případu, a na jeho základě pak meritorně věc rozhodne. Důvodová zpráva dokonce označila takový postup odvolacího soudu jako vedoucí zásadu pro úpravu odvolání v TŘ50.⁵

¹ RŮŽEK, Antonín a kol. *Československé trestní řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1982, s. 272. Také: LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 222.

² HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. 1. vydání. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1961, s. 137.

³ Viz § 185 odst. 1 TŘ50 – pokud se rozhodnutí o odvolání neuskutečnilo již v neveřejném zasedání, konalo se o něm tzv. odvolací líčení. TŘ50 řadil rozhodnutí odvolacího soudu dle svého § 183 k rozhodnutím učiněným primárně již v neveřejném zasedání.

⁴ HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v československom...*, s. 136.

⁵ Důvodová zpráva k TŘ50, k hlavě IV.

Vznikl zde paradoxní stav, kdy soudu prvního stupně bylo zákonem uloženo, aby hlavní líčení opakoval v důsledku výrazných nedostatků ve skutkových zjištěních, avšak totéž měl dle důvodové zprávy učinit odvolací soud v rámci odvolacího líčení. Tento zjevný nesoulad mezi zákonným ustanovením a obsahem dané důvodové zprávy byl následně řešen v důvodové zprávě k zákonu č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů (dále jen „ZOS“).⁶

Zde se potvrzovala skutečnost, že odvolací soud může vyřídit věc dle apelačního principu (tedy rozsudek soudu prvního stupně zrušit a sám ve věci rozhodnout, tedy takový rozsudek soudu prvního stupně ve svém důsledku změnit), avšak upozorňuje se na fakt, že se tak může stát pouze tehdy, pokud lze nové rozhodnutí ve věci učinit na podkladě skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Je vhodné dodat, že skutkový stav, na jehož základě odvolací soud vynesl rozsudek, svou podstatou odpovídal skutkovému stavu zjištěnému soudem prvního stupně, avšak rozhodně na něj nebyl kladen požadavek identity. Odvolací soud se obecně mohl odchýlit od podoby skutkového stavu učiněné soudem prvního stupně (a to například tím, že provedl důkazů zcela nové), avšak nemohl na základě své činnosti tuto transformovat od základu, jelikož by porušil zmíněný § 183 TR50.⁷ Konečně důvodová zpráva k ZOS zdůraznila a určila tak odvolacímu soudu postup v rámci jeho rozhodovací činnosti, že pokud nebude naplněn požadavek výše uvedený, tedy užití skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně alespoň v jeho základu při projednávání věci před odvolacím soudem, musí tento soud po zrušení rozsudku věc vrátit zpět soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Tuto metodiku podporovala i kritika v dané důvodové zprávě obsažena, a sice že případy, ve kterých odvolací soud změnil při svém rozhodování o věci skutkový stav v takové míře, že již nevychází ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, jsou v očích veřejnosti vnímány jako nespravedlivé, jelikož tato nemohla natolik charakterově zásadní změnu rozhodnutí předpokládat, a proto je třeba se podobných excesů vyvarovat (souvislosti s odepřením práva na obhajobu se věnuje kapitola 4. 2.).⁸

Husár pak dodává postřehy schopné osvětlit skutečnost, proč byl v praxi kasační princip při splnění zákonných předpokladů pro jeho aplikaci často upozaděn. Hovoří jednak o nedostatečných zkušenostech mladých soudců, o absenci institutu předběžného projednání obžaloby, což mělo vliv na nedostatečnou možnost soudu prvního stupně zjistit úplný skutkový stav věci v hlavním líčení, který by byl následně způsobilý k použití v odvolacím

⁶ HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v československom ...*, s. 137. Také: LANGER, Petr. *Principy způsobu vyřizování...*, s. 222.

⁷ Viz § 195 TR50.

⁸ Důvodová zpráva k ZOS, k § 10 a § 11.

líčení taktéž odvolacím soudem. V důsledku pak odvolací soud preventivně, z obavy opětovného nesprávného zjištění skutkového stavu věci soudem prvního stupně, zopakoval hlavní líčení a skutkový stav zjistil sám. To sebou přinášelo mnoho negativ a také rozporů ohledně naplnění účelu odvolacího řízení. Jednalo se především o špatnou práci soudu prvního stupně v hlavním líčení a následnou absenci kontroly činnosti tohoto soudu prováděnou odvolacím soudem v rámci odvolacího řízení, když odvolací soud soudu prvního stupně nevytýkal nedostatky v jeho postupu, ale rovnou přebíral odpovědnost za zjištění skutkového stavu, což bylo v rozporu s literou zákona.⁹

Apelační rozhodnutí odvolacího soudu přicházelo v úvahu pouze v odvolacím líčení, nikoli v neveřejném zasedání (naproti tomu vyřídit věc dle kasačního principu bylo možné i v rámci líčení odvolacího).¹⁰ Toto lze jistě odůvodnit požadavkem veřejnosti soudního řízení, kdy případná změna rozsudku soudu prvního stupně učiněná odvolacím soudem si žádá takové projednání věci, které nespadá pod tajnou, nekontrolovatelnou justici¹¹, jelikož ta má ve svém důsledku, jak bylo uvedeno již výše, na veřejnost negativní vliv ohledně vnímání výkonu soudní moci. V rámci odvolacího líčení § 197 písm. c) TŘ50 upravil, že: „*Soud v odvolacím líčení [...] rozhodne sám ve věci rozsudkem [...], při čemž zruší napadený rozsudek; jestliže je nesprávná jen část tohoto rozsudku a lze ji oddělit od ostatních, může odvolací soud zrušit i jen tuto část.*“ TŘ50 tedy dle apelační zásady zakotvil možnost odvolacího soudu, aby ve věci sám meritorně rozhodl rozsudkem poté, co nesprávné a odvoláním napadené rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil. I v této dobové úpravě nechybělo ustanovení, jež jednak usměrňovalo odvolací soud v rámci případné modifikace skutkového stavu věci jím učiněné a na druhou stranu svým obsahem alespoň teoreticky poskytovalo záruku skutkově odůvodněného rozhodnutí. Tak § 195 TŘ50 ve svém prvním a druhém odstavci v souladu se zásadou bezprostřednosti (významem této zásady se zabývá kapitola 3.1) stanovil, že: „(1) *Soud může při rozhodování v odvolacím líčení přihlížet jen k těm důkazům, které byly provedeny při odvolacím líčení. (2) Soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu první stolice jen tehdy, jestliže v tom směru v odvolacím líčení a) znovu provedl důkazy provedené v hlavním líčení, nebo b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení.*“ První paragraf citovaného ustanovení tak zdůraznil důležitost zásady bezprostřednosti i v rámci dokazování konaného před odvolacím soudem, když dokonce dvakrát upozornil na skutečnost, že tento soud má při svém rozhodování brát zřetel

⁹ HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v československom...*, s. 139 - 141.

¹⁰ § 185 odst. 1 TŘ50 a § 197 písm. a) téhož zákona.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 174 - 175.

jen na důkazy, se kterými přišel do styku, tedy na ty, které před ním byly realizovány v odvolacím líčení. V druhém paragrafu je pak vymezeno, že odvolací soud sice může pozměnit podobu skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, avšak nemůže tak učinit, aniž by buď opakoval důkazy, které již byly v hlavním líčení provedeny nebo provedl důkazy v řízení nové, doposud neprovedené. Lze mít za to, že bez těchto zákonných instrukcí limitujících skutečnosti, na jejichž podkladě mohl odvolací soud změnit skutkový stav věci, by jeho rozhodovací činnost byla příliš bezbřehá a v zásadě libovolná. Odtud by pak pramenila možnost soudu rozhodovat prakticky bez omezení, což by byl stav rozhodně nežádoucí, jelikož takto by se praktikovala libověle soudní moci.

V této dobové úpravě existovala další limitace odvolacího soudu pro jeho rozhodovací činnost a tím je princip zákazu reformationis in peius (tedy princip, jenž zakazuje změnou rozsudku zhoršit postavení obžalovaného)¹². Zajímavé zamyšlení představuje situace, zdali mohl odvolací soud změnit zprošťující rozsudek soudu prvního stupně v případě jeho napadení odvoláním ze strany prokurátora na rozsudek odsuzující. Prokurátor měl totiž obecně možnost dle § 173 odst. 2 písm. a) TŘ50 podat odvolání proti zprošťujícímu rozsudku soudu prvního stupně. Takové odvolání pak prokurátor podával v neprospěch obviněného. Zákonné zakotvení principu zákazu reformationis in peius se nacházelo v § 196 odst. 1 TŘ50. Toto ustanovení stanovilo, že rozhodnout v neprospěch obviněného může odvolací soud jen k odvolání, jež bylo podáno prokurátorem v jeho neprospěch a v jehož důsledku rozsudek soudu prvního stupně zrušil. Z tohoto zákonného ustanovení vyplývalo, že pokud by nedošlo ke zrušení napadeného rozsudku (alespoň také) v důsledku odvolání podaného v neprospěch obviněného, odvolací soud měl obecně povinnost po zrušení rozsudku soudu prvního stupně nezhoršit postavení obviněného ve výroku o trestu, vině nebo náhradě škody, a to jakýmkoli způsobem.¹³ Jak bylo uvedeno výše, při své rozhodovací činnosti byl odvolací soud vázán ustanovením § 195 TŘ50, jehož první odstavec se týkal uplatnění zásady bezprostřednosti v odvolacím líčení a druhý možnosti odvolacího soudu měnit skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně. Ačkoli tento dobový trestní řád neobsahoval ustanovení výslovně zakazující odvolacímu soudu postup, kterým by obžalovaného shledal vinným určitým skutkem poté, co jej soud prvního stupně pro tento skutek obžaloby zprostil, jak bylo upraveno v § 282 odst. 2 písm. a) TŘ56, lze u řešení této situace vycházet ze skutečnosti, že změna rozsudku soudu prvního stupně v takovém rozsahu by sebou nutně přinášela změnu

¹² Např.: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 647.

¹³ LANGER, Petr. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 11, str. 318.

skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, jež by odporovala požadavkům výše zmíněné důvodové zprávy k ZOS, tedy zachování určitých základů již zjištěného skutkového stavu, s možností jeho následné modifikace učiněné odvolacím soudem, která však neznamená naprostou změnu v jeho podstatě. Pokud by k této změně došlo, odvolací soud by porušil ustanovení § 183 TŘ50. Proto lze mít za to, že odvolací soud nemohl ani k odvolání prokurátora v neprospěch shledat obviněného vinným skutkem, pro který jej soud prvního stupně na základě své nalézací činnosti obžaloby zprostil. Pochyby odvolacího soudu v tomto směru jej opravňovaly ke zrušení rozsudku a jeho následnému vrácení soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, jak upravoval § 183 TŘ50.

1.2 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1956

Úprava odvolání vymezená v zákoně č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ56“) se v důsledku politického vlivu doby přiblížila k sovětskému modelu odvolacího řízení¹⁴ a zavedla jako vedoucí princip kasační, avšak stále ponechala apelační zásadě významné postavení.¹⁵ Oporu pro toto tvrzení lze nalézt i v textu důvodové zprávy k TŘ56. Ta jednak uvádí, že úprava odvolání je koncipována způsobem, který soudu prvního stupně neupírá jeho výsadní postavení ohledně konání hlavního líčení se všemi souvislostmi z toho vyplývajícími.¹⁶ Lze se domnívat, že i tímto způsobem byl vyjádřen požadavek na preferenci kasačního způsobu vyřízení věci odvolacím soudem, když výklad a contrario by znamenal, že již není třeba nadále zachovat koncepci jedinečnosti hlavního líčení konaného soudem prvního stupně. Tato jedinečnost spočívá především v nejširší možnosti provádět dokazování¹⁷, jež následně umožňuje zjistit patřičný skutkový stav věci. Pokud by bylo toto pojetí opuštěno, byla by povinnost zjištění skutkového stavu přesunuta z nalézacího soudu na odvolací soud, který by tak činil v odvolacím řízení, přičemž by však hlavní líčení v podstatě opakoval a na základě svých zjištění pak rozhodoval dle apelační zásady.

Kasační postupy odvolacího soudu TŘ56 upravoval ve svém § 274 a § 275. Rozdílnost mezi nimi spočívala ve skutečnosti, že první z výše uvedených ustanovení přikazovalo odvolacímu soudu věc vyřídit kasačním způsobem (zákonné znění bylo formulováno takto: „*Odvolací soud zruší v neveřejném zasedání napadený rozsudek a vrátí věc k novému*

¹⁴ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Československé trestní řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1958, s. 273 – 275.

¹⁵ Tamtéž, s. 275. Také: LANGER, Petr. *Principy způsobu vyřizování...*, s. 222.

¹⁶ Důvodová zpráva k TŘ56, k hlavě XIV.

¹⁷ MUSIL, Jan a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 374.

projednání v první stolici [...]“), zatímco ve druhém případě byla taková možnost odvolacímu soudu pouze poskytnuta.

Důvody zrušení rozsudku soudu prvního stupně uvedené v ustanovení § 274 TR56 se týkaly především závažných procesních pochybení nastalých v konaném hlavním líčení. Konkrétně šlo o nesprávné obsazení soudu, účast vyloučeného soudce na rozhodování, absenci obhájce v případech nutné obhajoby, nesplnění zákonných předpokladů pro jednání v nepřítomnosti obžalovaného a neposkytnutí lhůty obžalovanému pro přípravu jeho obhajoby. Zrušení napadeného rozsudku a jeho následné vrácení soudu prvního stupně zde bylo zakotveno jako obligatorní postup odvolacího soudu. Tak byly oproti předchozí zákonné úpravě přesně vymezeny důvody, pro které měl odvolací soud zvolit kasační způsob vyřízení věci, čímž obecně došlo k upevnění významu a funkce kasačního principu pro úpravu odvolání v TR56.¹⁸

Naopak § 275 odst. 1 TR56 ponechal na uvážení odvolacího soudu, zdali se rozhodne z důvodů zde uvedených aplikovat kasační princip při vyřízení věci, když stanovil, že: *„Odvolací soud zruší v neveřejném zasedání napadený rozsudek a vrátí věc k novému projednání v první stolici také tehdy, považuje-li to za potřebné a) pro vady řízení rozsudku předcházejícího, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit náležité objasnění věci a práva obhajoby, b) pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost skutkových zjištění, nebo c) protože o podstatných okolnostech případu by v odvolacím řízení bylo nutno provádět obsáhlé dokazování.“* Fakultativně tak mohl odvolací soud věc po zrušení rozsudku vrátit soudu prvního stupně kvůli vadám v řízení, jež předcházelo rozsudku, a to zejména pokud v tomto řízení byla porušena ustanovení zabezpečující náležité objasnění věci a právo obhajoby, další možný zrušovací důvod se týkal vad rozsudku, zejména nejasnosti nebo neúplnosti skutkových zjištění a finálně šlo o nutnost provádění obsáhlého dokazování v rámci odvolacího líčení, jež by bylo nutné k objasnění podstatných okolností případu.

Důležité je, že užití všech zrušovacích důvodů uvedených v § 275 odst. 1 TR56, které obecně spočívaly v nedostatečném skutkovém zjištění, záleželo na úvaze odvolacího soudu, jelikož zákon spojoval zrušení rozsudku z těchto důvodů a následné vrácení věci soudu prvního stupně s přesvědčením odvolacího soudu, že takový postup je v dané věci potřebný. Avšak zákonná formulace *„[...] považuje-li to za potřebné [...]“* neposkytovala odvolacímu soudu jasné intence, v nichž by se mohl při svých úvahách o potřebnosti takového postupu

¹⁸ HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v českoskovenkom ...*, s. 307.

pohybovat, což bylo podle dobové teorie nedostatkem úpravy. Nedošlo totiž k oddělení situací, kdy by odvolací soud měl rozhodnout dle kasačního či apelačního principu (kromě případů spadající pod § 274 TŘ56). Tak například by se odvolací soud při svém postupu nestřetl se zněním zákona, pokud by v jedné věci považoval za potřebné rozhodnout po zrušení rozsudku soudu prvního stupně ve věci sám a napříště, ač by neexistovaly objektivně racionální důvody pro odlišný způsob vyřízení věci, by takový postup shledal nepotřebným a věc by tentokrát soudu prvního stupně vrátil zpět k rozhodnutí. Ač se jeví správným mínění, že předmětná zákonná formulace je vágní, text důvodové zprávy k TŘ56 zdůrazňující stěžejní úlohu soudu prvního stupně v rámci zjišťování skutkového stavu věci (viz výše) a zvláště ustanovení § 282 TŘ56 poskytovaly odvolacímu soudu dostatečným způsobem instrukce ohledně výkladu a pojetí tohoto obratu.¹⁹

Ustanovení § 282 odst. 1 TŘ56 upravovalo možnost meritorního rozhodnutí ve věci učiněné odvolacím soudem následovně: „*Odvolací soud může napadený rozsudek zrušit a sám hned ve věci rozsudkem rozhodnout jen tehdy, jestliže své rozhodnutí opírá a) o skutkový stav, který soud první stolice v napadeném rozsudku správně zjistil, nebo b) o skutkový stav, který zjistil sám na podkladě důkazů provedených v odvolacím líčení.*“ Apelační princip tedy setrval v zákonné úpravě odvolání v TŘ56 i nadále.²⁰ Odvolací soud tak mohl ve věci konečně rozhodnout, pokud skutkový stav věci byl správně zjištěn již soudem prvního stupně anebo pokud odvolací soud sám provedl důkazy a tyto mu umožnily skutkový stav věci zjistit. Co se týče samotné možnosti provádění dokazování v rámci odvolacího líčení, pak ustanovení § 278 TŘ56 v tomto směru konkretizovalo, že: „*Pokládá-li to odvolací soud k odstranění pochybností o správnosti a úplnosti skutkových zjištění, o které soud první stolice své rozhodnutí opřel, nebo k náležitému objasnění věci za potřebné, může opakovat při odvolacím líčení důkazy provedené soudem první stolice a může provést i důkazy další.*“ K dokazování tak odvolací soud přistoupí zejména tehdy, pokud vyvstane potřeba odstranit případné pochybnosti o správnosti či úplnosti skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně anebo to bude nutné k patřičnému objasnění věci. Důvodová zpráva k TŘ56 připomínala, že postup odvolacího soudu, kdy sám učiní patřičná skutková zjištění, na jejichž základě pak má možnost ve věci meritorně rozhodnout, se sebou přináší pozitiva v podobě hospodárnosti řízení a rychlého vyřízení věci bez průtahů.²¹ Ač se tato zákonná úprava (na rozdíl od předchozí) výslovně nezmiňuje o zachování hodnocení těch důkazů, které odvolací soud

¹⁹ Tamtéž, s. 316 - 317.

²⁰ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Československé trestní...*, s. 274 - 275.

²¹ Důvodová zpráva k TŘ56, k bodu XIV.

neopakoval ani neprovedl jako důkazy ve věci nové, v podobě učiněné soudem prvního stupně, je tato skutečnost napravena v obsahu důvodové zprávy k TŘ56. Zde se uvádí, že pokud výše uvedená absence provádění dokazování nastane, odvolací soud bude přirozeně muset vycházet z toho hodnocení důkazů, jak jej učinil soud prvního stupně, a v důsledku ze skutkového stavu na jejich základě zjištěného.²²

S ohledem na výše již několikrát uvedenou vedoucí roli kasačního principu v úpravě TŘ56 lze uzavřít, že odvolací soud ve věci neměl meritorně rozhodnout za takových okolností, kdy by rozsahem provádění dokazování nahrazoval v odvolacím líčení činnost soudu prvního stupně a tímto nerespektoval žádané koncepční směřování úpravy. Oporu pro tento názor poskytovalo také ustanovení § 275 odst. 1 písm. c) TŘ56, když stanovilo jako fakultativní důvod pro kasační postup odvolacího soudu skutečnost, že by tento musel zjišťovat významné okolnosti věci prováděním obsáhlého dokazování v odvolacím líčení.

1.3 Právní úprava obsažená v trestním řádu z roku 1961 a její novelizace provedená zákonem č. 265/2001 Sb.

Významný vliv na současnou podobu odvolacího řízení lze jednoznačně připsat novelizaci zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“), jež byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „velká novela TŘ“), který vstoupil v platnost dne 31. 7. 2001 a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2002. Tato novela je závažností svého obsahu často vnímána jako rekonstrukce TŘ²³ než jeho pouhá novelizace, jelikož sebou přináší četné změny zásadní povahy, které se projeví také v úpravě odvolání.²⁴ Snad proto se pro ni vžil přílehlavý název „velká novela trestního řádu“.²⁵ Odvolací řízení tak bylo značně změněno v několika aspektech, které budou v této podkapitole postupně prozkoumány (stranou bude ponechána přeměna omezeného revizního principu na princip vázanosti

²² Tamtéž, k bodu XIV.

²³ Jelikož měla významný dopad nejen na odvolací řízení, ale také na určitý posun a modernizaci trestního řízení obecně, např. na zjednodušení a zrychlení trestního řízení, úpravu dokazování, postavení a úlohu státního zástupce, úpravu vazebního řízení, upozadění přípravného řízení se současným zesílením důležitosti řízení před soudem atd. Více viz důvodová k velké novele TŘ.

²⁴ PIPEK, Jiří. Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 3, s. 51.

²⁵ PŮRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, roč. 12, č. 3, s. 6. Také: KARABEC, Zdeněk, KOTULAN, Petr. Vliv velké novely trestního řádu na stav agendy odvolacího řízení u soudů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 18. Tento zdroj rovněž poskytuje výsledky dobového dotazníkového šetření mezi soudci a státními zástupci ohledně změn způsobených předmětnou novelizací.

odvolacího soudu obsahem podaného odvolání, jelikož to neumožňuje rozsah práce a tento princip s tématem natolik nesouvisí).

1.3.1 Zavedení principu výrazně apelačního s prvky kasace

Velká novela TŘ zasáhla samotný základ způsobu vyřizování věci odvolacím soudem. Stěžejní změnou, kterou lze označit za charakteristický prvek současné úpravy odvolacího řízení, je nahrazení principu výrazně kasačního s doplňujícími prvky apelace principem výrazně apelačním s doplňujícími prvky kasace.²⁶ Neno velizovaná kasační úprava s výjimečnými prvky apelace (účinná do 31. 12. 2001) znamenala, že se jednalo zásadně o soud prvního stupně, který měl vynést rozhodnutí po vrácení věci odvolacím soudem zpět k vyřízení.²⁷ Kasaci tedy lze pro potřeby odvolacího řízení charakterizovat jako zrušení přezkoumávaného rozhodnutí odvolacím soudem a následné vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Naproti tomu apelační princip (nazýván taktéž jako reformativní) spočívá taktéž ve zrušení rozhodnutí v případě jeho nesprávnosti, avšak následně je rozhodnutí nově vydáno odvolacím soudem v bezvadné podobě, protože tento sám vady odstraní.²⁸ Apelační princip byl před velkou novelou TŘ uplatňován minimálně. Je proto na místě porovnat právní úpravu odvolání v její podobě před velkou novelou TŘ s její novelizovanou verzí (účinnou od 1. 1. 2002), a to v těch ustanoveních, jež jsou relevantní z hlediska koncepční přeměny kasačního principu s prvky apelace na princip apelační s prvky kasace. Pro možnost provádění vlastního dokazování a následného meritorního rozhodnutí věci je totiž zásadní, v jaké míře se jednotlivé principy v právní úpravě uplatňují a který z nich je preferován.²⁹

Neno velizovaná úprava obsažená v § 259 odst. 1 TŘ byla následující: „*Je-li po zrušení napadeného rozsudku nebo některé jeho části nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, vrátí odvolací soud věc zpravidla soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.*“ Z tohoto zákonného znění ohledně postupu odvolacího soudu je kasační princip očividný. Velká novela TŘ upravila podobu § 259 odst. 1 TŘ následovně: „*Je-li po zrušení napadeného rozsudku nebo některé jeho části nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, může odvolací soud věc vrátit soudu prvního stupně, jen jestliže nelze vadu*

²⁶ PIPEK, Jiří. Nad návrhem novelizace úpravy..., s. 51.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 787.

²⁸ Tamtéž, s. 786 – 787.

²⁹ LANGER, Petr. *Principy způsobu vyřizování...*, s. 222.

odstranit ve veřejném zasedání, zejména jsou-li skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutno hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování. “

Z porovnání obou úprav je patrné, že zatímco první příkazovala odvolacímu soudu věc zásadně vrátit soudu prvního stupně, jehož úkolem bylo poté dospět k meritornímu rozhodnutí, novelizovaná úprava tento proces přeměnila do podoby opačné. Tedy zakotvuje vrácení věci odvolacím soudem soudu prvního stupně jako výjimku z pravidla, že je to odvolací soud sám, který po zrušení předmětného rozhodnutí, pokud je nutno vynést rozhodnutí nové, rozhodne. Tímto obratem byl značně posílen apelační princip, čímž došlo k realizaci jednoho z cílů vytyčených předmětnou novelizací TŘ.³⁰

Je možno uzavřít, že velká novela TŘ stanovila apelační princip s prvky kasace jako princip ovládající odvolací řízení. Výjimečný kasační prvek je obsažen v možnosti odvolacího soudu po zrušení rozsudku věc za určitých podmínek vrátit soudu prvního stupně. Lze se domnívat, že tento obrat přispěl k zefektivnění práce soudů a zrychlení trestního řízení, jelikož daná věc bude zpravidla rozhodnuta a vyřízena odvolacím soudem.

1.3.2 Posílení apelace v rámci dokazování

K dalšímu provedení apelačního principu došlo po velké novele TŘ v oblasti dokazování uskutečňovaného před odvolacím soudem. Díky skutečnosti, že odvolacímu soudu byla nově udělena možnost provádět dokazování v mnohem větším rozsahu, může tento soud ve věci sám meritorně rozhodnout (apelační princip).³¹ Konkrétně se jednalo se o změny v § 259 odst. 3 TŘ a v § 263 odst. 6 téhož zákona, když tento paragraf byl navíc nově doplněn o sedmý odstavec.³²

Původní nenovelizované znění § 259 odst. 3 TŘ bylo následující: *„Rozhodnout sám rozsudkem ve věci může odvolací soud, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě důkazy provedeny před odvolacím soudem doplněn [...]“* Tak se odvolací soud neměl dopouštět rozsáhlých doplnění důkazní situace, ale bylo předpokládáno, že pokud bude ve věci rozhodovat sám, bude vycházet ze zjištěného skutkového stavu, který může být doplněn či upřesněn pouze v mírném rozsahu. Činil-li by odvolací soud naprosto odlišná skutková

³⁰ Důvodová zpráva k velké novele TŘ., str. 3.

³¹ PIPEK, Jiří. Nad návrhem novelizace úpravy..., s. 52.

³² § 263 odst. 7 TŘ stanoví odvolacímu soudu bližší pokyny ohledně vlastního hodnocení důkazů a také jeho provázanost s hodnocením důkazů učiněných soudem nalézacím, více k němu viz druhá kapitola práce.

zjištění, nemohl by pak ve věci rozhodnout dle § 259 odst. 3 TŘ, jak bylo judikováno v rozsudku NS ČSSR z roku 1989.³³

Novelizované znění § 259 odst. 3 TŘ vymezuje, že: „*Rozhodnout sám rozsudkem ve věci může odvolací soud, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě na základě důkazů provedených před odvolacím soudem doplněn nebo změněn. Odvolací soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně jen tehdy, jestliže v odvolacím řízení*

a) provedl znovu některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy provedené již v hlavním líčení, nebo

b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení.“

Nově se tedy skutkový stav věci může transformovat do podoby, která je odlišná od té, již učinil soud prvního stupně, a to na základě důkazů provedených odvolacím soudem, jelikož tyto nyní nenesou jen oprávnění skutkový stav případně doplnit, ale nově oplývají možností skutkový stav přímo pozměnit. Přidání slova „změněn“ na konec věty první předmětného ustanovení tak poskytlo odvolacímu soudu možnost se při své přezkumné činnosti odchýlit od skutkových zjištění soudu prvního stupně. Zároveň musí být naplněny požadavky zákona ohledně opětovného provedení důkazů (tyto byly provedeny již v hlavním líčení před soudem prvního stupně) podstatných pro skutková zjištění a to před odvolacím soudem v rámci veřejného zasedání, nebo provedení důkazů zcela nových (taktéž před odvolacím soudem).

S dotčenou úpravou dokazování dále souvisí ustanovení § 263 odst. 6 TŘ. Původní úprava § 263 odst. 6 TŘ stanovila, že: „*Důkazy před odvolacím soudem se zpravidla neprovádějí. Jen výjimečně může odvolací soud řízení doplnit důkazy nezbytnými k tomu, aby mohl o odvolání rozhodnout.*“ V rámci nenovelizované úpravy byla výjimečnost provádění dokazování před odvolacím soudem odvozena i od výše uvedeného ustanovení § 259 odst. 3 TŘ ve spojení s § 258 odst. 1 písm. c) TŘ³⁴, v nichž se promítla původní koncepce odvolacího řízení jako řízení kasačního s prvky apelace. Případné dokazování před odvolacím soudem se tak uskutečňovalo v rámci přezkoumávání rozsudku soudu prvního stupně v tom smyslu, aby byl odvolací soud o podaném odvolání schopen rozhodnout. Takový přezkum měl buď

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. února 1989, sp. zn. 2 Tzf 3/88, str. 3.

³⁴ § 258 odst. 1 písm. c) TŘ, ve znění účinném do 31. 12. 2001 stanovil, že: „*Odvolací soud zruší napadený rozsudek také, vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně.*“

potvrdit správnost výsledků dokazování uskutečněného před soudem prvního stupně nebo naopak provedené dokazování s jeho výsledky zpochybnit. V případě pochybností o skutkovém stavu zjištěném soudem prvního stupně pak odvolací soud zásadně rozhodnutí zrušil a věc tomuto soudu vrátil zpět, jelikož odstranění pochybností by si zpravidla žádalo provádět důkazy v takovém rozsahu, který přísluší právě soudu prvního stupně.³⁵ Avšak i za této úpravy, jenž ze zásady preferovala kasační vyřízení věci, byla odvolacímu soudu poskytnuta možnost věc meritorně rozhodnout, samozřejmě za splnění určitých předpokladů.

Z pohledu judikatury lze toto demonstrovat na rozsudku Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „NS“) z roku 1995. V tomto rozhodnutí NS připomenul, že situace, kdy odvolací soud přistoupí k doplnění důkazů za účelem svého meritorního rozhodnutí ve věci, jsou sice výjimečné (dle původního znění § 263 odst. 6 TŘ), avšak nikoli nemožné. V daném případě odvolací soud usoudil, že pro náležité objasnění věci bude nutné provést výslech dvou svědků a získat listinné materiály o určité okolnosti. Rozhodl se však provedení těchto důkazů ponechat na soudu prvního stupně, ostatně tento postup byl v souladu s tehdejší dikcí § 263 odst. 6 věty první TŘ. Proto rozsudek napadený odvoláním zrušil a věc vrátil dle § 260 TŘ státnímu zástupci k došetření, jelikož to považoval za potřebné. NS s takovým postupem odvolacího soudu nesouhlasil a konstatoval, že provedení důkazů v rozsahu zmíněném výše spadá pod žádoucí jednoduché doplnění řízení a přímo jej umožňuje ustanovení § 263 odst. 6 věty druhé TŘ. Zdůrazňuje se, že kasační princip ovládající odvolací řízení sebou přináší i apelační prvky, které, pokud jsou pro to splněny předpoklady, je namístě aplikovat. Tak bylo NS judikováno, že odvolací soud nemůže rušit rozhodnutí soudu prvního stupně kvůli marginálním a lehce odstranitelným nedostatkům ve skutkových zjištěních. V takovém případě má povinnost tyto závady sám odstranit, jelikož tak může učinit jednoduchým doplněním dokazování, které mu zákon výslovně umožňuje.³⁶ Lze jen dodat, že pokud už tehdejší koncepce odvolacího řízení, jež vyzdvihovala kasační princip, umožňovala tento postup, je naprosto opodstatněno, že při stávající úpravě, kdy se naopak dočkal výraznějšího postavení principu apelačního, je tento judikát použitelný i za platné a účinné právní úpravy.³⁷

³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád, komentář, II. díl*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 1432 – 1433.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu dne 16. února 1995, sp. zn. Tzn 12/94.

³⁷ Avšak srov.: PACAL, Jiří, HANDLAR, Jiří. Prvé zkušenosti soudů s aplikací novely TrŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *Právní zpravodaj*, ze dne 10. 12. 2003, kde se na str. 5 uvádí, že i po velké novele TŘ nebyly ojedinělými situace, kdy soudy prvního stupně byly odvolacími soudy zavázány doplnit dokazování provedením výslechu jediného svědka.

S velkou novelou TŘ nabylo dokazování před odvolacím soudem zcela novou povahu. Toto je patrné již z novelizovaného znění § 263 odst. 6 TŘ, který stanovil, že: „*Po přednesení návrhů ve veřejném zasedání provede odvolací soud důkazy potřebné pro rozhodnutí o odvolání, nejde-li o rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně. Na provádění důkazů se užije ustanovení o provádění důkazů v hlavním líčení. [...].*“ Novinkou v odvolacím řízení se tedy stala skutečnost, že se zákonodárce rozhodl umožnit odvolacímu soudu provádět důkazy a nepovažovat takový postup za ojedinělý a vzácný, jako v původní úpravě. Takový postup odvolacího soudu byl limitován pouze ve smyslu nenahrazování funkce nalézacího soudu.

2 Zhodnocení úpravy de lege lata

Již bylo uvedeno, že odvolací řízení je v současnosti ovládáno apelačním principem s výjimečnými prvky kasace. V této kapitole bude konkrétně vyloženo, jakými způsoby může odvolací soud věc vyřídit a jaká zákonná ustanovení musí při těchto postupech respektovat. Přitom bude pozornost zaměřena na ty rozhodovací postupy odvolacího soudu, které mají návaznost na dokazování, jelikož tato problematika je hlavním tématem práce.

Současná právní úprava je v jistém smyslu jedinečná tím, že umožňuje soudu prvního stupně i odvolacímu soudu činit ve věci skutková zjištění a aktivně tak vytvářet skutkový stav věci. Zároveň se však každému soudu ponechává jeho příznačné postavení a funkce, avšak tato koncepce logicky ústí k výraznějšímu vzájemnému ovlivňování jejich činností při vytváření zákonného, správného a spravedlivého rozhodnutí. Tak se v řízení před odvolacím soudem prolínají výsledky důkazního řízení uskutečněného soudem nalézacím, s čímž se odvolací soud musí vypořádat v souladu se zákonnou úpravou a ustálenou judikaturou.³⁸

2.1 Kasační princip

V platné a účinné právní úpravě je tento princip zakotven v § 258 TŘ spolu s jednotlivými zrušovacími důvody uvedenými pod písmeny a) až g). Souvislost s dokazováním a skutkovými zjištěními mají především důvody uvedené pod písmeny b) a c), proto bude následný rozbor problematiky zaměřen právě na ně. Lze dodat, že odvolací soud i v případě svého apelačního rozhodnutí musí nejprve rozsudek soudu prvního stupně zrušit. Avšak na rozdíl od kasačního postupu věc následně nepřikáže k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, jelikož věc sám meritorně rozhodne.

2.1.1 Kasační důvody dle § 258 odst. 1 písm. b) a c) TŘ

Odvolací soud v rámci své přezkumné činnosti disponuje oprávněním rozsudek soudu prvního stupně zrušit dle § 258 odst. 1 písm. b) TŘ: „[...] *pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí.*“ Obecně jsou zde tedy stanoveny vady týkající se samotného

³⁸ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování..., s. 18. JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo...*, s. 658.

rozsudku, skutkových zjištění a náležitostí pojících se s odůvodněním rozsudku.³⁹ Tento zrušovací důvod vychází z předpokladu, že v důsledku nedostatků ve skutkových zjištěních učiněných soudem nalézacím, která jsou buďto nesprávná či ve svém celku neúplná, nemohl tento soud při svém rozhodování vynést spravedlivé rozhodnutí, protože spravedlivý a správný rozsudek je na odpovídajícím skutkovém stavu založen. Může se tedy jednat o případy, kdy určitou skutečnost měl soud prvního stupně za prokázanou, ačkoli způsob, jakým provedené důkazy zhodnotil a následně z nich učinil skutková zjištění, neodpovídá správnému zhodnocení důkazů, nebo také o situace, kdy si zjištěné skutečnosti vzájemně odporují a nevytváří logicky souladný celek.⁴⁰

Další kasační postup odvolacího soudu je namístě dle § 258 odst. 1 písm. c) TŘ tehdy: „[...] vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně.“

Pokud se odvolatel prostřednictvím podaného odvolání domáhá zrušení napadeného rozsudku z těchto důvodů, měl by zároveň navrhnout provedení odpovídajících důkazů za účelem podpory svých tvrzení a dosažení změny skutkového stavu věci nebo jejího vrácení soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Bobek uvádí, že dokazování prováděné v rámci veřejného zasedání může mít za následek zpochybnění dosavadního skutkového stavu, čili je možno navrhnout i provedení takových důkazů, které založí kasační vyřízení věci odvolacím soudem.⁴¹

Klíčovým a směrodatným rozhodnutím, které se týká uvedených kasačních důvodů, je rozsudek NS vydaný v roce 1991. Zde odvolací soud opakovaně rušil rozsudek soudu prvního stupně pro odlišné nazírání na patřičné zhodnocení provedených důkazů a z nich vyvozená skutková zjištění. Poprvé byl rozsudek odvolacího soudu zrušen dle § 258 odst. 1 písm. b) a c) TŘ a věc byla vrácena zpět k novému projednání a rozhodnutí, přičemž odvolací soud vyjádřil, v čem je třeba dokazování doplnit. Soud prvního stupně tyto důkazy provedl a při jejich hodnocení se s nimi vypořádal v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů uvedenou v § 2 odst. 6 TŘ. Při opětovném přezkoumání nového rozsudku nebyl odvolací soud s rozhodnutím spokojen, jelikož toto bylo opětovně založeno na skutkovém zhodnocení

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 947.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 660.

⁴¹ BOBEK, Jaroslav. *Obhájce a nová úprava odvolacího řízení. Bulletin advokacie*, 2004, roč. 11, č. 5, s. 13.

odlišném od hodnocení odvolacího soudu. Proto rozsudek soudu prvního stupně znovu dle § 258 odst. 1 písm. b) TŘ zrušil a vrátil věc zpět tomuto soudu k vyřízení. Není bez významu, že odvolací soud ve svém druhém zrušujícím usnesení nedal soudu prvního stupně k případnému doplnění dokazování žádné pokyny, čili je měl za úplné, a také (což se považuje za postup judikatorní praxí žádaný⁴²) neudělal soudu prvního stupně pokyny ohledně hodnocení důkazů nebo o skutkových zjištěních, ke kterým má tento soud dospět. Avšak porušení zákona se odvolací soud dopustil proto, že ačkoli již nevytýkal pochybení ohledně skutkových zjištění, které soud prvního stupně učinil v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, zásadně s nimi nesouhlasil, jelikož dle jeho názoru měly být provedené důkazy vyhodnoceny jinak. Odvolací soud tak postupem, kdy již podruhé zrušil rozsudek soudu prvního stupně, dal tomuto soudu najevo, jaké hodnocení důkazů je od něj požadováno, včetně vyvození patřičných skutkových zjištění. Tímto vnucováním svého názoru na hodnocení důkazu nerespektoval zásadu volného hodnocení důkazů, jenž je imanentní hodnotící činnosti soudu prvního stupně. NS uzavřel, že pokud soud prvního stupně postupoval dle obsahových požadavků této základní zásady trestního řízení, tedy důkazy zhodnotil na základě svého vnitřního přesvědčení vycházejícího z pečlivého uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a zároveň skutková zjištění takto učiněná nepostrádají logiku a úplnost, pak si odvolací soud nemůže nárokovat pravomoc převážit svým hodnocením důkazů hodnocení důkazů učiněné soudem nalézacím, když navíc tomuto soudu není schopen vytknout, jakých závad se při procesu hodnocení dopustil. Navíc tak činit způsobem, kdy bude dle jeho názoru rozsudek s nesprávným skutkovým posouzením opakovaně rušit a vracet zpět soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí dle svých představ.⁴³

Pokud po zrušení rozsudku odvolací soud rozhodne o vrácení věci zpět soudu prvního stupně v souladu s podmínkami § 259 odst. 1 TŘ, obsahuje napadený rozsudek vadu, k jejímuž napravení by v rámci odvolacího řízení nemohlo dojít (z důvodu rozdílné povahy řízení u odvolacího soudu, které zásadně nemá nahrazovat činnost soudu prvního stupně).⁴⁴ Tedy jiné, než kasační rozhodnutí nepřipadá v úvahu kvůli tak nedostatečným skutkovým zjištěním učiněným soudem prvního stupně, že je nutno hlavní líčení opakovat nebo zde vyvstala potřeba doplnit dokazování, avšak toto je obtížně proveditelné a zároveň rozsáhlého

⁴² Viz Rozsudok Najvyššieho súdu z 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67 a Rozhodnutie Najvyššieho súdu z 13. októbra 1983, sp. zn. 5 Tz 78/83 (viz kapitola 3.2).

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. srpna 1991, sp. zn. 11 Tz 53/91.

⁴⁴ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování..., s. 14.

charakteru. TŘ však ve svém § 262 nabízí odvolacímu soudu možnost, aby byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, který bude mít za tímto účelem ustaven senát odlišný od toho, který ve věci rozhodoval původně. Odvolací soud tak může, pokud zde existuje důležitý důvod, přikázat věc k projednání i jinému soudu prvního stupně, jenž se nachází v obvodu působení původního soudu.

O tom, že toto ustanovení může potenciálně sloužit jako prostředek k dosažení kýženého rozhodnutí soudu prvního stupně (v důsledku se tak obchází účel zákona), když tento nesdílí na skutkový stav věci stejný názor jako odvolací soud a opakovaně nechce odvolací soud „uposlechnout“, svědčí rozsudek NS z roku 2001. Zde odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně z důvodu dle § 258 odst. 1 písm. b) a c) TŘ, věc mu přikázal zpět k rozhodnutí (v této době panovala převaha kasace nad apelací) a když tento soud ve věci rozhodl totožně, jako to učinil poprvé, odvolací soud po zrušení rozsudku dle § 258 odst. 1 písm. b) TŘ přikázal věc k projednání dle § 262 TŘ jinému senátu soudu prvního stupně. Učinil tak proto, že ačkoli soud prvního stupně doplněním dokazování respektoval závazný právní názor odvolacího soudu, nevypořádal se dle jeho názoru s celou důkazní situací tak, aby odstranil i některé nelogické skutkové závěry. Ve svém zrušovacím usnesení odvolací soud konstatoval svůj úmysl zdržet se zásahů do volného hodnocení důkazů, jež přísluší soudu prvního stupně, tomuto však dle rozsudku NS nedostál. Odvolací soud se po prostudování spisového materiálu zcela tendenčně přiklonil k důkazům svědčícím o vině obžalovaného, když tyto vzal neodůvodněně za rozhodující ve věci. Dále soudu prvního stupně vytýkal učiněné skutkové závěry, ačkoli nebyl schopen detailně vyjádřit, na základě jakých okolností tyto nemohou obstát. Závěrem NS vyjádřil, že odvolací soud primárně pochybil při aplikaci kasačního důvodu dle § 258 odst. 1 písm. b). Přikázání věci jinému senátu vycházelo z odlišného hodnocení důkazů odvolacím soudem a jeho snahou o nápravu skutkového stavu, jež se však ukázala být nezákonnou. Reálně pak dle NS odvolací soud „[...] dopad uvedeného nesprávného postupu prohloubil tím, že věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí jinému senátu téhož okresního soudu.“⁴⁵

2.2 Apelační princip

V § 259 odst. 1 TŘ je zakotvena vedoucí pozice apelačního principu pro současnou úpravu odvolacího řízení, tedy, že o odvolání má ze zásady meritorně rozhodnout odvolací soud. Pouze za určitých okolností je odvolacímu soudu umožněno modifikovat tento vedoucí

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2001, sp. zn. 7 Tz 276/2001, s. 8.

princip principem kasačním, tedy vrátit věc k vyřízení zpět soudu prvního stupně. Těmito okolnostmi jsou situace, kdy není možné odstranit vadu napadeného rozsudku projednáním ve veřejném zasedání. Zákon zde demonstrativním způsobem konkretizuje, že o takové vady půjde především v případech, kdy skutková zjištění soudu prvního stupně budou natolik nedostatečná, že bude nezbytné znovu provést hlavní líčení nebo tyto nedostatky ve skutkových zjištěních odstranit provedením rozsáhlého a obtížně proveditelného doplnění dokazování.⁴⁶ Důvody osvětlující, proč za takových okolností není odvolacímu soudu umožněno, aby ve věci rozhodl sám, a musí tak věc vrátit zpět soudu nalézacímu k novému projednání v hlavním líčení, na sebe navazují a představují logický celek.

Předně jde o skutečnost, že dokazování umožňuje zjistit skutkový podklad pro rozhodnutí ve věci samé, tedy pro meritorní rozhodnutí. Jelikož účelem trestního řízení je zjištění trestných činů a potrestání jejich pachatelů způsobem se zákonem souladným, představuje dokazování činnost nenahraditelnou pro naplnění tohoto účelu, který je vyjádřen v § 1 odst. 1 TŘ. Je obecně uznáváno, že dokazování (jakožto zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, dále jen „OČTŘ“, jenž sleduje objasnění skutečností nezbytných pro jejich rozhodnutí) vytváří spolu s rozhodováním právě kvůli sledovanému účelu nejvýznamnější fázi trestního řízení a tato fáze se ponejvíce realizuje v hlavním líčení. Hlavní líčení totiž poskytuje pro tuto činnost největší prostor a je přímo uzpůsobeno k tomu, aby v něm byly prováděny důkazy a mohl tak být zjištěn skutkový základ věci potřebný pro rozhodnutí.⁴⁷ Často se proto o hlavním líčení hovoří jako o „těžišti dokazování“⁴⁸. Z tohoto následně vyplývá, že pokud je těžištěm dokazování hlavní líčení, nemůže jím být zároveň i odvolací řízení, jelikož to, na rozdíl od hlavního líčení konaného před soudem prvního stupně, primárně neplní funkci zjišťování skutkového stavu věci za účelem vynesení správného, zákonného a spravedlivého rozhodnutí, ale plní funkci přezkumnou když ověřuje, zdali bylo takové rozhodnutí skutečně učiněno.⁴⁹ Změnu v této koncepci nepřinesla ani velká novela TŘ. Je jisté, že odvolací řízení není řízením nalézacím a také, že nemá sloužit jako druhé hlavní líčení.⁵⁰ Lze tudíž uzavřít, že odvolací soud je za výše uvedených podmínek povinen po zrušení rozhodnutí, je-li třeba ve věci učinit rozhodnutí nové, vrátit věc soudu prvního stupně

⁴⁶ § 259 odst. 1 TŘ.

⁴⁷ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 162. Dále: ŠÁMAL, Pavel. *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu*. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 349 – 350.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 363.

⁴⁹ Tamtéž, s. 780.

⁵⁰ LANGER, Petr. *Principy způsobu vyřizování...*, s. 223.

zpět k vyřízení, a to proto, jelikož sám není kompetentní napravit vady rozsudku spojené s prováděním takových úkonů, které jsou zásadně a odůvodněně vyčleněny soudu prvního stupně.

2.2.1 Postup odvolacího soudu při apelačním rozhodnutí

Rozhodnutí odvolacího soudu dle apelačního principu vymezuje § 259 odst. 3 TŘ. Tyto předpoklady, jejichž dodržení odvolacím soudem je nezbytné pro jeho bezvadný a zákonný postup ve věci, jsou dále konkretizovány v ustanovení § 263 odst. 6 a odst. 7 TŘ.

Již bylo objasněno, že aby mohl odvolací soud ve věci sám rozhodnout, nesmí se jednat o takové případy, ve kterých by rozsahem své činnosti byl prakticky nucen opakovat hlavní líčení. Proto zákonné znění § 259 odst. 3 věty první TŘ alternativně upravuje případy rozhodnutí odvolacího soudu, kdy jednou vychází z předpokladu, že takové rozhodnutí může odvolací soud učinit na podkladě skutkového stavu, jenž byl správně zjištěn již soudem prvního stupně, a ve druhém případě, pokud tohoto dosaženo nebylo, jestliže byl skutkový stav na základě důkazů provedených ve veřejném zasedání před odvolacím soudem doplněn nebo i změněn.

Odvolací soud tak může rozhodovat na podkladě skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, pokud tento považuje za správný. V takovém případě půjde o nedostatky rozsudku spočívající v tzv. *error in iure* (čili ve vadách právních)⁵¹. Soud prvního stupně se zde nedopustil pochybení ohledně skutkových zjištění, ale v samotné právní kvalifikaci věci, kdy na předmětný skutek měla být aplikována odlišná zákonná ustanovení. Četnějšími jsou však situace, kdy rozhodnutí odvolacího soudu vychází z tzv. *error in facto* (vady skutkové)⁵², jež v rámci své nápravy vyžadují modifikaci skutkových zjištění soudu prvního stupně, ať už se tak děje v podobě jejich pouhého doplnění nebo výraznější změny.⁵³ Tak se projevuje preference apelačního způsobu vyřízení věci, která soudobé odvolací řízení ovládá. Pokud by totiž odvolacímu soudu možnost doplnění a změny skutkové stavu nebyla dána, bylo by obtížné uskutečnit fungování apelačního principu jako primárního. Odvolací soud by bez této možnosti nemohl věc meritorně rozhodnout, byl by nucen obracet se zpět na soud nalézací a to by znamenalo převahu kasačního principu, jenž podle platné právní úpravy má být principem doplňujícím. Současně jsou však odvolacímu soudu stanoveny podmínky postupu ohledně doplňování a změn skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně. Odvolací

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...* s. 781.

⁵² Tamtéž, s. 781.

⁵³ Tamtéž, s. 829. Také: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...* s. 663.

soud se nemůže se svými skutkovými zjištěními odchýlit od skutkových zjištění soudu prvního stupně, aniž by provedl důkazy v hlavním líčení neprovedené anebo aniž by opět provedl ty důkazy, jež v hlavním líčení sice provedeny byly, ale mají podstatný význam pro skutkové posouzení věci.⁵⁴ Proto, pokud by chtěl odvolací soud skutkový stav ve věci zjištěný změnit, neobejde se bez opakování těchto klíčových důkazů. Zároveň je třeba mít stále na zřeteli (jak to připomínají i § 259 odst. 1 TŘ a § 263 odst. 6 TŘ), že prováděním důkazů odvolací soud nesmí překročit pomyslnou hranici opětovného konání hlavního líčení.⁵⁵

Rozsah provádění důkazů odvolacím soudem v rámci odvolacího řízení, podmínky jejich provádění, včetně konečného zhodnocení těchto důkazů se upravuje v ustanoveních § 263 odst. 6 a odst. 7 TŘ. První z uvedených paragrafů stanoví, že: *„Po přednesení návrhů ve veřejném zasedání provede odvolací soud důkazy potřebné pro rozhodnutí o odvolání, nejde-li o rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně. Na provádění důkazů se užije ustanovení o provádění důkazů v hlavním líčení. [...]“*

Významným rozhodnutím, jež prakticky konkretizuje dosah uvedeného ustanovení (tzn. možný následný postup odvolacího soudu po provedení potřebných důkazů), je usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 24. 1. 2002 sp. zn. 4 To 928/2001. Tehdy se odvolací soud musel vypořádat se situací, kdy bylo odvolatelem rozsudku soudu prvního stupně vytýkáno nedostatečné zhodnocení provedených důkazů a dále neopodstatněné upozadění jeho obhajoby, jenž v důsledku způsobilo porušení principu *in dubio pro reo* (v pochybnostech se má zvolit postup ku prospěchu daného jednotlivce).⁵⁶ Odvolatel žádal zrušení rozsudku soudu prvního stupně dle § 258 odst. 1 písm. d) TŘ a následné zproštění obžaloby. Při veřejném zasedání konaném před odvolacím soudem byly stranami činěny návrhy na provedení dokazování. Tyto se týkaly výslechů svědků a to jak opětovného provedení výslechů určitých svědků, tak svědků dosud nevyslechnutých, a také zhodnocení skutečností obsažených v listinných důkazech.

Odvolací soud tedy přistoupil k provedení důkazů stranami navrhanými a důkazní řízení v rámci veřejného zasedání doplnil, avšak nedospěl k jednoznačným skutkovým zjištěním, na jejichž základě by bylo možno ve věci meritorně rozhodnout. Následně vyjádřil své přesvědčení o skutečnosti, že soud prvního stupně nevyčerpal všechny možné a ve věci potřebné důkazy, z nichž by pak bylo možno vyvodit skutková zjištění opravňující jej

⁵⁴ Viz § 259 odst. 3 TŘ.

⁵⁵ § 259 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších předpisů TŘ.

⁵⁶ Např.: JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní...* s. 143.

rozhodnout o vině odvolatele. Dle názoru odvolacího soudu si nalézací soud nemohl svou činností při provádění dokazování opatřit „[...] úplný a spolehlivý základ pro důvodně nezpochybnitelná skutková zjištění.“⁵⁷, jelikož rozhodující důkazy ohledně zaviněného jednání odvolatele soud prvního stupně vyhodnotil tendenčně a nebral v potaz ani obsah znaleckého posudku připouštějící možnost, že odvolateli za dané situace nelze přičíst žádnou formu zavinění. V takovém případě měl soud prvního stupně doplnit dokazování ve věci, a pokud tak neučinil, nejednal v souladu se svou zákonnou povinností dle § 2 odst. 5 TŘ zjistit skutkový stav věci, o němž nepanují důvodné pochybnosti a to v takovém rozsahu, aby mohl rozhodnout.

Po provedeném dokazování totiž vyvstala potřeba výslechu dalších svědků, větší pozornost bylo třeba zaměřit i na vyhodnocení listinných důkazů, jakož i obstarání doplňujícího odborného vyjádření. Tato míra provádění dokazování byla však již vyhodnocena jako rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování, jež nahrazuje činnost soudu prvního stupně, proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně dle § 258 odst. 1 písm. b) a c) TŘ zrušil a dle § 259 odst. 1 TŘ vrátil tomuto soudu zpět s tím, že nebyly naplněny podmínky pro jeho meritorní rozhodnutí dle § 259 TŘ. V rámci vrácení věci soudu prvního stupně také načrtl možné doplnění dokazování, nepopíraje přitom jeho charakter jako soudu nalézacího, z čehož lze přirozeně usoudit na možnou potřebu provedení důkazů dalších, v usnesení odvolacího soudu konkrétně nezmíněných (v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 TŘ).

Tak bylo tímto usnesením zdůrazněno, že samotné provedení navržených důkazů odvolacím soudem ještě nezakládá jeho povinnost věc konečně rozhodnout. Bylo by mylné domnívat se, že odvolací soud musel všechny potřebné skutkové okolnosti zjistit. Provedení důkazů, které se jeví být účelnými pro meritorní rozhodnutí tohoto soudu, je jeho povinností (aplikace posíleného apelačního principu), avšak i po takovém provedení může odvolací soud nabýt přesvědčení, že ve věci bude nutno provádět ještě rozsáhlejší, náročnější dokazování, aby bylo možno rozhodnout na základě skutkového stavu bez důvodných pochybností. A jelikož odvolací soud nemá nahrazovat činnost soudu prvního stupně, pak musí tuto věc vrátit soudu prvního stupně zpět k novému projednání a rozhodnutí.

Ustanovení § 263 odst. 6 TŘ však není jediné, které v současné právní úpravě poskytuje odvolacímu soudu instrukce ohledně vlastního dokazování. Odvolací soud musí rovněž přihlížet k ustanovení § 267 odst. 7 TŘ, jež stanoví, že: „Z hlediska změny nebo

⁵⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. ledna 2002, sp. zn. 4 To 928/2001, str. 3.

doplnění skutkových zjištění odvolací soud může přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny ve veřejném zasedání před odvolacím soudem; tyto důkazy hodnotí v návaznosti na důkazy provedené soudem prvního stupně v hlavním líčení. Odvolací soud je vázán hodnocením těchto důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl.“, a které bylo do úpravy odvolacího řízení zavedeno velkou novelou TŘ. Odvolacímu soudu je zde stanovena povinnost provést důkazy v rámci konaného veřejného zasedání, pokud chce skutková zjištění soudu prvního stupně změnit nebo doplnit. Dále uvádí způsob, jakým má odvolací soud hodnotit důkazy, které za splnění výše uvedené podmínky provedl, a to tak, že takové důkazy musí hodnotit ve spojitosti s důkazy (a skutkovými zjištěními z nich vyplývajícími) provedenými soudem prvního stupně. Avšak pokud odvolací soud provedl důkazy provedené již v hlavním líčení soudem prvního stupně, může se hodnocením těchto důkazů odchýlit od jejich zhodnocení soudem nalézacím. V případě, že odvolací soud k opakování takových důkazů nepřistoupí, je namístě, že bude vázán tím hodnocením důkazů, jež učinil soud prvního stupně. V tomto ustanovení se obsahově projevuje zásada bezprostřednosti a zásada přímosti, které patří k významným důkazním zásadám pro trestní řízení obecně a své uplatnění nachází, jako také další zásady dokazování, i v rámci řízení odvolacího, čemuž bude věnována pozornost v následující kapitole.⁵⁸

⁵⁸ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování..., s. 16. Také: Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06, s. 4.

3 Uplatnění základních zásad dokazování v rámci odvolacího řízení

3.1 Zásada bezprostřednosti

Tato základní zásada trestního řízení je obecně vyjádřena v § 2 odst. 12 TŘ následovně: „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlédnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“ Lze mít za to, že zásada bezprostřednosti svým obsahem přispívá k učinění správného a spravedlivého rozhodnutí soudu, které se zakládá na patřičně zjištěném skutkovém stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Koncepční změny v oblasti dokazování prováděného odvolacím soudem, jež se sebou velká novela TŘ přinesla, mají mimo jiné za následek také znatelné posílení této zásady v rámci odvolacího řízení.⁵⁹ Za situace, kdy je po odvolacím soudu žádáno meritorní rozhodnutí ve věci, se tento zpravidla bez dokazování provedeného ve veřejném zasedání⁶⁰ (alespoň v určitém rozsahu) neobejde a zde nachází odůvodněné místo zásada bezprostřednosti. Ta souvisí i se zásadou volného hodnocení důkazů, zásadou zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností a umožňuje odvolacímu soudu získat bezprostřední dojem z prováděného pramene důkazu, bez něhož by tento soud nebyl schopen případně patřičně modifikovat skutkový stav věci. Pokud by totiž byl odvolací soud odkázán pouze na zprostředkované vjemy soudu prvního stupně a nemohl by ve věci sám usuzovat a to na základě přímo pozorovaného a působícího, pozbylo by smyslu koncipovat odvolací řízení jako výrazně apelační. Možnost odvolacího soudu zhodnotit skutkový stav odchylně od zhodnocení učiněného soudem prvního stupně je tedy založena právě aplikací zásady bezprostřednosti a proto se vyžaduje, aby při takovém postupu odvolací soud své zhodnocení učinil pouze na podkladě důkazů, jež byly provedeny přímo před ním v rámci veřejného zasedání. Zákon přitom vychází z předpokladu, že činnost soudu prvního stupně i odvolacího soudu v oblasti utváření a přezkoumávání skutkového stavu věci se vzájemně prolíná a proto stanoví odvolacímu soudu povinnost, aby důkazy, u nichž nepřistoupil k bezprostřednímu provedení, hodnotil tak, jak je hodnotil soud prvního stupně. Tento požadavek má svou logiku, jelikož zásada bezprostřednosti se přirozeně aplikuje rovněž před soudem prvního stupně v rámci hlavního líčení (z jeho povahy pak vyplývá, že také v největší míře) a

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...* s. 115. Také: BOBEK, Jaroslav. *Obhájce a nová...*, s. 13.

⁶⁰ Viz § 263 odst. 1, odst. 6 a odst. 7 TŘ.

jednoznačně ukazuje na skutečnost, že „*důkazy nejlépe zhodnotí ten, kdo měl nejbližší a nezprostředkovaný dojem z jejich provádění.*“⁶¹

Pokud má tedy odvolací soud při své činnosti zohlednit i skutková zjištění soudu prvního stupně, dochází k částečnému prolínání těchto skutkových zjištění a zjištění jeho vlastních. V této souvislosti je dle Pipka třeba dbát o řádnou kvalitu protokolace a také odůvodnění rozhodnutí soudu nalézacího⁶², což se jeví jako důležitá okolnost umožňující odvolacímu soudu činit odpovídající přezkumu rozhodnutí a důkazů ve věci provedených. Langer pak poukazuje na jisté negativum, jímž je tzv. „[...] *omezená bezprostřednost řízení u odvolacího soudu.*“⁶³. Tento pojem lze vyložit tak, že odvolací soud (jelikož nemá opakovat celé hlavní líčení, proto důkazy ve věci pouze doplňuje nebo provádí důkazy nové) musí alespoň z části vycházet ze skutkové stavu zjištěného soudem prvního stupně (samozřejmě v tom rozsahu, v jakém jej považuje za správný, bezvadný). Následně pak musí reálně rozhodovat za horších okolností, než jak činil soud prvního stupně, a to z důvodu, že parciálně vychází právě z tohoto zprostředkovaného skutkového stavu. Šámal k tomuto zaujímá východisko, že odvolací soud by se při přezkoumávání skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně měl primárně zaměřit na provedené dokazování z hlediska jeho logiky a úplnosti. Stranou by neměla zůstat ani skutečnost, zda skutková zjištění z provedených důkazů dle protokolu o hlavním líčení vyplývají a zda nalézací soud v odůvodnění svého rozhodnutí náležitě vyložil, jakými úvahami se řídil, které skutečnosti vzal za prokázané, které nikoli a proč tak učinil.⁶⁴

Lze dodat, že z povahy věci pak odvolací soud nebude vázán hodnocením důkazů soudu prvního stupně za těch okolností, kdy je sám provedl v souladu se zásadou bezprostřednosti. V ostatních případech však bude muset, a to i přes výše zmíněnou omezenou bezprostřednost a důsledky z ní vyplývající, zachovat hodnocení důkazů v podobě učiněné soudem nalézacím.

3.2 Zásada volného hodnocení důkazů

Zákonná definice zásady volného hodnocení důkazů je zakotvena v § 2 odst. 6 TŘ následovně: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního*

⁶¹ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování..., s. 21.

⁶² PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11 – 12, s. 95.

⁶³ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování..., s. 225.

⁶⁴ Tamtéž. Také: názory následujících autorů, v článku rovněž obsažené: Karl Peters, Friedrich Rulf, Eduard Kern, Claus Roxin. Dále: ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX, 1999, s. 272.

přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. “ Obecně z této zásady vyplývá, že neexistují zákonné či jiné směrnice, jež by OČTR přikazovaly, jaký význam, váhu nebo způsob hodnocení mají v trestním řízení na prováděné důkazy aplikovat. Hodnocení důkazů, které je neodmyslitelným předpokladem pro patřičně zjištěný skutkový stav věci dle § 2 odst. 5 TŘ, má vycházet z vnitřního přesvědčení OČTŘ. Toto pak nemá charakter libovůle nebo určité nekonzistentnosti, ale pramení z konkrétních okolností případu, právního vědomí a logických pravidel dokazování.⁶⁵

V odvolacím řízení nachází tato zásada své místo v rámci činnosti odvolacího soudu, kdy tento přezkoumává skutková zjištění z hlediska postupu soudu prvního stupně při jejich utváření a důvodnost vnitřního přesvědčení, jenž soud prvního stupně při takovém postupu získal.⁶⁶ Hodnocení důkazů odvolacím soudem nabylo po velké novele TŘ větší důležitosti a tomuto soudu byly v tomto směru poskytnuty výrazně rozsáhlejší možnosti. Postup odvolacího soudu při jeho hodnotící a následně rozhodovací činnosti je ovlivněn i požadavky ustálené judikatorní praxe, jak bude demonstrováno v následujících odstavcích. Je vhodné dodat, že z pouhého provedení důkazů, bez jejich patřičného zhodnocení, by nebylo možno dobrat se řádně zjištěného skutkového stavu věci. Hodnocení důkazů se musí dít řádně v souladu s obsahem zásady jejich volného hodnocení a až v důsledku takového hodnocení je možné utvořit skutková zjištění a na jejich základě pak rozhodnout. Určitá myšlenková činnost soudu je tak nezbytným obsahem zásady volného hodnocení důkazů a předpokladem zjištění odůvodněného skutkového stavu.⁶⁷

Tak již v roce 1967 NS ČSSR judikoval, že odvolací soud nesmí z pozice soudu vyšší instance přetvářet hodnocení důkazů učiněné soudem prvního stupně z důvodu, že on sám z takových důkazů vyvozuje skutková zjištění odlišná. Je rovněž nepřipustné, aby odvolací soud svým přehodnocením důkazů následně soud prvního stupně zavazoval jako právním názorem ve smyslu § 264 odst. 1 TŘ. Pokud má tedy odvolací soud námitky ke skutkovým zjištěním, jež učinil soud prvního stupně, a to na základě svého nesouhlasu ke způsobu, jakým soud prvního stupně důkazy provedené v hlavním líčení zhodnotil, není oprávněn podsunout tomuto soudu dle jeho mínění správné hodnocení důkazů a žádat po něm, aby se při opětovném projednání věci tímto hodnocením řídil. Namísto toho je plně oprávněn dát soudu prvního stupně instrukce, kterými skutečnosti je třeba se především zabývat, dále jaké důkazy považuje za vhodné a účelné provést. Nesmí však soudu prvního stupně ukládat

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...* s. 119 - 120.

⁶⁶ Tamtéž, s. 801.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. února 1989, sp. zn. 2 Tzf 3/88, str. 3

povinnost vyhodnotit určité důkazy konkrétním způsobem, jelikož takto by nepřipustně zasahoval do jeho nezávislého postavení, které je zaručeno ustanovením § 2 odst. 12 TP.⁶⁸

Podrobnější výklad poskytlo rozhodnutí NS SSR učiněné v roce 1983. V tomto rozhodnutí soud dospěl k závěru, že pokud odvolací soud hodnotí důkazy provedené soudem prvního stupně odchylně od něj a tímto mění skutková zjištění, nemůže při absenci vlastního provádění dokazování (ať už by se týkalo důkazů v předchozím stupni provedených či ne) rozhodnout ve věci sám rozsudkem ve smyslu § 259 odst. 3 TP. Tehdy je namístě, aby vrátil věc soudu prvního stupně zpět k vyřízení. Rozhodnutí však připomíná, že se odvolacímu soud neodnímá možnost učinit po prostudování spisového materiálu odlišné skutkové zhodnocení, než jaké učinil soud prvního stupně. K takovému stanovisku může odvolací soud totiž dospět i za situace, že sám žádné dokazování v rámci odvolacího řízení neprováděl (pochopitelně pak tím spíše může důkazy provedené soudem prvního stupně hodnotit odchylně, jestliže je sám provedl, avšak je třeba mít na zřeteli, že tehdejší dobová úprava neposkytovala odvolacímu soudu možnost provádět dokazování v takovém rozsahu, v jakém je to díky převaze apelačního principu umožněno v současnosti). Pokud tedy odvolací soud nesouhlasí se způsobem, jakým se soud prvního stupně vypořádal s důkazy provedenými v hlavním líčení a jaká skutková zjištění z nich následně učinil, např. jim může vytýkat nejasnost, neúplnost, mít pochyby o jejich správnosti, které mohou pramenit z nelogických závěrů vyvozených z důkazů, z opomenutí významných okolností atd., pak má soud prvního stupně při vrácení věci zpět k novému projednání a rozhodnutí na takové chyby upozornit, v této souvislosti „[...] má rozvíest' a odôvodnit svoje vnútorné presvedčenie o hodnotení dôkazov.“⁶⁹ a určit, které důkazy by měly přispět k objasnění věci. Nemůže však ukládat soudu prvního stupně povinnost zhodnotit důkazy určitým způsobem a vyvodit z nich konkrétní skutkové závěry.⁷⁰

Obdobný závěr byl potvrzen i v dalším případě, kdy se odvolací soud dostal do rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů. Tehdy nevytýkal soudu prvního stupně konkrétní pochybení v rámci způsobu hodnocení důkazů (například absenci důkazů významných pro věc, skutečnosti, které nevzal v potaz a proto učinil nesprávná skutková zjištění apod.), avšak s výsledky tohoto hodnocení nesouhlasil, a proto po zrušení rozhodnutí rozhodl ve věci sám dle svého nazírání na skutkový stav věci. Takovým postupem překročil svá zákonná oprávnění, jelikož sám vytvořil skutkové závěry o věci, aniž by potřebné důkazy opakoval či provedl nové, když přitom přehlédl významnou skutečnost, že aby soud prvního

⁶⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu z 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67.

⁶⁹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 13. októbra 1983, sp. zn. 5 Tz 78/83.

⁷⁰ Tamtéž.

stupně dospěl k určitým skutkovým závěrům, musel nařídít hlavní líčení, důkazy v něm provedené řádně zhodnotit v souladu se zásadou bezprostřednosti a zásadou volného hodnocení důkazů a na základě těchto skutečností pak vyvodit patřičná skutková zjištění.⁷¹

3.3 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Tato významná zásada je vyjádřena v § 2 odst. 5 TŘ následovně: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“ V této zásadě je obsažen žádaný postup OČTŘ vedoucí k cíli celého trestního řízení, jímž je spravedlivé potrestání pachatele za jím spáchaný skutek a to na základě zjištění patřičných pravdivých skutkových okolností, které pak u jednotlivce umožňují založit trestní odpovědnost za takový skutek. Jde o nalezení určité rovnováhy mezi potřebou zjistit pravdivý skutkový stav pro naplnění účelu trestního řízení a zároveň takovým postupem OČTŘ, jenž zajišťuje nevinným jednotlivcům ochranu proti neodůvodněným zásahům z jejich strany. Zjištění odpovídajícího skutkového stavu je předmětem řešení v rámci celého trestního řízení, tedy nachází své místo i v řízení odvolacím.⁷² Žádaným skutkovým stavem je ten, který vychází z důkazů, jež se dají označit za zákonné, závažné a pravdivé, a tyto důkazy jsou následně zhodnoceny dle požadavků zásady volného hodnocení důkazů.⁷³

Odvolací soud se při své přezkumné činnosti zabývá skutkovým stavem věci, přičemž zvláště po velké novele TŘ je nadán pravomocí skutkový stav měnit i v podstatných rysech. To však na řízení, jež primárně není řízením nalézacím, klade zvýšené požadavky a to zejména, pokud je v takovém řízení vydáno vlastní rozhodnutí odvolacího soud, které je na změně skutkového stavu založeno.

Obecně z této zásady vyplývá, že pro zákonné a správné rozhodnutí musí být zjištěn takový skutkový stav věci, o němž nepanují důvodné pochybnosti. Toto z povahy věci platí i pro řízení před odvolacím soudem. Proto je namístě, aby v případě potřeby odvolací soud provedl všechny nezbytné důkazy, jež se nabízející k odstranění takových pochybností. Tak se zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností v omezené, ale patrné formě promítá i do odvolacího řízení, když § 263 odst. 6 věta první TŘ stanoví odvolacímu soudu

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. listopadu, sp. zn. 2 Tzn 187/96.

⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...* s. 121 - 123.

⁷³ PIPEK, Jiří. Nad paragrafem 2 odstavec 5, věta první, trestního řádu. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 8, s. 415.

obecně povinnost provést takové důkazy, jež jsou potřebné pro jeho rozhodnutí o odvolání (s korekcí v podobě zákazu rozsahem dokazování opakovat hlavní líčení a přebírat roli soudu prvního stupně jako soudu nalézacího). Ústavní soud České republiky (dále jen „ÚS“) k tomuto dodává, že úroveň jistoty o učiněných skutkových zjištěních má být co nejvyšší a vykazovat tak patřičné přesvědčení OČTŘ o proběhlém skutku, jež následně řádně vyloží v odůvodnění svého rozhodnutí.⁷⁴

3.4 Zásada ústnosti (přímosti)

Tato zásada je TŘ upravena v jeho § 2 odst. 11 takto: „*Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychájí.*“ Aplikace této zásady představuje nejspolehlivější způsob zjištění skutkového stavu věci dle § 2 odst. 5 TŘ, který je učiněn v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Soudy tak mají za tímto účelem obecně povinnost vést jednání ústně a taktéž ústně provádět důkazy, pokud to připouští jejich povaha.⁷⁵

Spolu se zásadou bezprostřednosti sleduje zásada ústnosti důležitý prvek celého trestního řízení, který je tedy uplatnitelný i v řízení odvolacím. Tím je skutečnost, že pokud soud (ať už soud prvního stupně nebo odvolací soud) provádí důkazy, má to být právě on, komu je určeno jejich následné zhodnocení a učinění patřičných skutkových zjištění. Vychází se zde z předpokladu, že tento přístup nejlépe zajistí správné hodnocení důkazů, jelikož ten, kdo důkazy provádí, o nich má nejlepší a bezprostřední představu, jelikož tyto na něj přímo působí (např. opětovný výslech svědka odvolacím soudem v rámci veřejného zasedání, jak to umožňuje § 259 odst. 3 TŘ ve spojení s § 263 odst. 7 TŘ). Odvolací soud pak své rozhodnutí ve věci činí odůvodněně na určitém základě.

Touto zásadou se také zajišťuje možnost obžalovaného vyjadřovat se k prováděným důkazům a moci tak efektivně uplatňovat svou obhajobu.⁷⁶ Jedině tak může dojít k naplnění ústavněprávní zásady vyplývající z čl. 38 odst. 2 LZPS, totiž práva být slyšen a vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Možnost hájit se je však jednotlivci často odvolacím soudem upřena (jak bude demonstrováno níže). Odvolací soud se v těchto případech dopouští pochybení spočívajícího ve změně skutkového stavu věci, přičemž významné důkazy sám neopakuje ani nedoplňuje potřebné důkazy další. Poté nastává nežádoucí stav, kdy odvolací

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01, s. 3 – 4. Dále: této zásady se týká i usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. ledna 2002, sp. zn. 4 To 928/2001, jež je detailněji přiblíženo v podkapitole 2.2.1.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...* s. 119.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13, bod. 14.

soud rozhoduje na podkladě spisového materiálu, který hodnotí odlišně od soudu prvního stupně, v důsledku čehož pak z pohledu obžalovaného lze takové řízení do určité míry charakterizovat jako quod non est in actis, non est in mundo (čili co není ve spisech, není na světě)⁷⁷. Přitom jak uvedl ÚS ve svém nálezu, ústavně zaručené právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům sleduje svým účelem poskytnout jednotlivci garanci možnosti ověřit pravdivost prováděných důkazů a tím realizovat jeho obhajobu.⁷⁸

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní...*, s. 178.

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, s. 3.

4 Rozhodování odvolacího soudu v souvislosti s právem na spravedlivý proces

Trestní řízení již svým sledovaným účelem musí z podstaty věci zasahovat do oblasti základních lidských práv a svobod. Jelikož je tato oblast chráněna na ústavněprávní úrovni, musí se výklad a aplikace trestního práva procesního vždy uskutečňovat se zřetelem k těmto garantovaným ústavním zásadám a hodnotám⁷⁹. V opačném případě dochází k porušování základních práv a svobod jednotlivce, o kterém je následně prostřednictvím ústavní stížnosti oprávněn rozhodovat ÚS.⁸⁰ Ostatně tento sám vyjádřil, že trestní řízení, zvláště s přihlédnutím k jeho možným důsledkům, je svou závažností více spjata s ochranou lidských práv a základních svobod. Tak i nedodržení zákonných ustanovení v oblasti trestního práva podústavního charakteru ze strany OČTŘ může v důsledku založit pravomoc ÚS zabývat se porušenými základními právy a svobodami jednotlivce.⁸¹

Svobody a práva, které se jednotlivcům v souvislosti s charakterem trestního řízení zaručují, lze v jejich souhrnu označit za právo na spravedlivý proces, jenž je na vnitrostátní úrovni upraven jednak v ustanoveních obsažených v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) v hlavě páté, ale také v několika člancích ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“), zejména v jeho čtvrté hlavě.⁸² Na mezinárodní úrovni je toto právo zakotveno v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, na unijní pak v Listině základních práv EU.⁸³

Samotné právo na spravedlivý proces lze charakterizovat jako souhrn procesních záruk garantující jednotlivcům určitý způsob zacházení a postupu při ochraně jejich hmotných práv.⁸⁴ Nezbytnost existence tohoto práva připomněl ÚS, když uvádí, že je třeba jej chápat jako předpoklad trvání a fungování demokratického právního státu a také, že tento tzv. „fair“

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 62.

⁸⁰ K tomuto však ÚS sám opakovaně připomíná, že nepřináší k soustavě obecných soudů, nepředstavuje vyšší instanci kontrolující věcnou správnost rozhodnutí učiněných takovými soudy. Jeho role v souladu s článkem 83 Ústavy spočívá v ochraně ústavnosti. Proto se při své činnosti soustředí na skutečnost, zda předmětným rozhodnutím a v řízení, jež mu předcházelo, nebyla porušena základní práva a svobody jednotlivce. Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14-1, bod 20. Dále také: Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06, s. 3.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13, bod 12.

⁸² MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 27.

⁸³ Tamtéž, s. 32-34. Pro doplnění lze uvést, že právo podat odvolání samotná Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod neobsahuje, činí tak až Protokol č. 7 k ní a to ve svém článku č. 2. Obecně: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 559. Právu na spravedlivý proces v jeho mezinárodním aspektu zde nebude věnována větší pozornost, neboť tato problematika již přesahuje sledované téma práce.

⁸⁴ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva...*, s. 509.

proces je dalším účelem trestního řízení.⁸⁵ Je proto žádaný takový postup OČTŘ, kterým bude toto právo naplněno. Trestní řízení lze proto označit za jistou prověrku skutečné existence právního státu, který plně uznává základní práva a svobody jednotlivců, jelikož právě trestní řízení je ze své podstaty „[...] *prubířským kamenem reálné ústavnosti*.“⁸⁶ ÚS přitom konstatoval, že každá nezákonnost nevede nutně k neústavnosti, avšak taková, na jejímž základě je jednatel uznán vinným, jednoznačně právu na spravedlivý proces odporuje. V tomto nálezu pak význam zákonnosti trestního řízení v rámci naplnění spravedlivého procesu přílehavě charakterizoval tak, že: „*Zákonnost [...] je tu formou trestního řízení, spravedlivost pak žádoucí kvalitou (obsahu) trestního řízení.*“⁸⁷

Další text bude věnován konkrétním případům z judikatury, ve kterých požadavku na „fair“ proces nebylo učiněno zadost, jelikož odvolací soud (a často také soud vyšší instance) svým postupem zasáhl do jednotlivcova práva na spravedlivý proces. Kazuisticky bude vymezeno, v čem lze označit činnost odvolacího soud v rámci jeho přezkumné pravomoci za nesprávnou (v oblasti dokazování se typicky jedná o přehodnocování důkazní situace, narušování výsadního postavení soudu prvního stupně, nerespektování ustálené judikatury, reálné odnětí možnosti provádět efektivní obhajobu atd.) a jaká ustanovení ochraňující základní práva a svobody jednotlivce byla tímto postupem dotčena.

4.1 Nález I. senátu ÚS 49/06 ze dne 20. 5. 2008 – K hodnocení důkazů odvolacím soudem

V posuzovaném případě vydal soud prvního stupně ve věci celkem tři meritorní rozhodnutí, kterými obžalovaného zprostil obžaloby dle § 226 písm. c) TŘ. V řízení před odvolacím soudem pak tento napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně zpět k vyřízení. Zároveň také nařídil doplnění důkazů, jelikož měl za to, že se nalézací soud nevypořádal se všemi okolnostmi, jež mají význam pro rozhodnutí, a skutková zjištění jsou proto neúplná. Takový postup odvolacího soudu lze označit za zcela souladný s požadavky § 2 odst. 6 TŘ a také zákonnými ustanoveními § 259 odst. 1 TŘ i § 264 odst. 1 TŘ.

Soud prvního stupně postupoval řádně dle těchto instrukcí, avšak učinil stejné rozhodnutí jako poprvé. Svůj postup odvolací soud zopakoval, avšak tentokrát shledal rozsah provádění dokazování uskutečněný soudem prvního stupně za dostatečný a úplný, leč s jeho úvahami

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, část II/b, pod bodem 2.

⁸⁶ HOHMANN, Ralf. *Historie a struktura moderního trestního řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 18.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000, s. 8.

ohledně hodnocení důkazů jak jednotlivě tak v jejich souhrnu se nemohl ztotožnit. Dle jeho mínění soud prvního stupně nepostupoval správně se zřetelem k obsahu zásady volného hodnocení důkazů. Po třetím zprošťujícím rozsudku vynesném soudem prvního stupně odvolací soud věc dle § 262 TŘ přikázal jinému senátu tohoto soudu k projednání a rozhodnutí s odůvodněním, že „[...] si dosavadní senát krajského soudu učinil jednostrannou představu o výsledku řízení, kterou není ochoten korigovat přesto, že byl odvolacím soudem opakovaně upozorňován na některé proti ní svědčící podstatné skutečnosti, s nimiž se však nevypořádal a opakovaně trval na některých úvahách či závěrech, které neodpovídají skutečností vyplývajícím z provedených důkazů.“⁸⁸ Následné odvolání stěžovatele proti tentokrát již odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně bylo odvolacím soudem zamítnuto, přičemž tento konstatoval, že soud prvního stupně učinil správné hodnocení důkazů. Okolnost, že jednomu důkaznímu prostředku a následnému důkazu z něj získaného byla dána větší váha než druhému důkaznímu prostředku, byla dle názoru odvolacího soudu soudem nalézacím v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů patřičně odůvodněna, a proto jí nelze ničeho vytýkat.⁸⁹

Po zhodnocení případu ÚS konstatoval, že došlo k porušení základního práva stěžovatele vyjádřeného v čl. 8 odst. 1 LZPS a taktéž bylo zasaženo do stěžovatelova práva na spravedlivý proces, obsaženém v čl. 36 odst. 1 LZPS, při současném nerespektování čl. 8 odst. 2 LZPS.

Čl. 36 odst. 1 LZPS lze chápat jako tzv. „[...] obecnou, výchozí a sběrnou klauzuli práv vážících se ke garancím spravedlivého procesu.“⁹⁰, přičemž tuto povahu zmíněné ustanovení nabylo v důsledku vývoje rozhodovací činnosti ÚS. Je však vhodné poznamenat, že ačkoli čl. 36 odst. 1 LZPS dává ÚS možnost podřadit pod něj četná porušení garantovaných procesních záruk, je jeho sběrná povaha předmětem kritiky, když častým postupem ÚS dochází k neupřesnění konkrétního porušeného práva a pouhému paušálnímu odkázání na čl. 36 odst. 1 LZPS, ač by zde byla příležitost pro přesné označení porušeného

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06, bod 13.

⁸⁹ Srov. Ze zásady volného hodnocení důkazů, mimo jiné, vyplývá, že soud při svém vnitřním přesvědčení v rámci hodnocení jednotlivých důkazů není vázán co do potřeby provedení určitého počtu důkazů, jejich druhu nebo důkazní síly. Takové omezení by činnost soudu limitovalo na pouhé automatické přiřazování hodnotících atributů konkrétním důkazům a v pozadí by tak zůstaly specifika a okolnosti daného případu, která soud při své hodnotící činnosti musí vzít v úvahu. Pokud by tomu tak bylo, byla by aplikována tzv. zákonná teorie průvodní, jež byla typicky užívána při inkvizičním procesu, ať v podobě negativní či pozitivní. MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, 1984, s. 113. Také: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 164.

⁹⁰ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 728.

práva, jež je zakotveno v následujících člancích LZPS (především v ustanovení hlavy páté).⁹¹ Porušení tohoto článku se odvolací soud dopustil tím, že soudu prvního stupně opakovaně předkládal své nazírání na hodnocení důkazů, čili v rozporu s ustálenou judikaturou (rozsudek NS sp. zn. 2 Tzn 187/96, viz výše) si utvořil vlastní ideu o skutkových zjištěních a to pouze na základě prostudování spisového materiálu, ač žádné důkazy sám neprovedl či nedoplnil, jak to žádá znění § 259 odst. 3 TŘ a § 263 odst. 7 TŘ. Odvolací soud tak mimo nerespektování zákonných ustanovení nedostal smyslu zásady bezprostřednosti v rámci odvolacího řízení.

Dále ÚS shledal absenci užití principu presumpce nevinny, který do okruhu práva na spravedlivý proces taktéž náleží⁹², když odvolací soud za situace, kdy proti sobě stály důkazy v podobě znaleckého posudku a svědeckých výpovědí, dal zcela nekriticky a tendenčně přednost znaleckému posudku a totéž žádal po soudu nalézacím. Avšak teprve při hodnocení důkazů získaných z provedených důkazních prostředků může soud na základě náležité aplikace zásady volného hodnocení důkazů přisuzovat určitému důkazu větší význam než jinému. Nesprávným je proto postup, kdy odvolací soud nařídil soudu prvního stupně, že dle jeho mínění je znalecký posudek nesporný a takto jej má hodnotit vedle ostatních důkazů, konkrétně výpovědí svědků, které nejsou schopné zpochybnit skutečnosti ze znaleckého posudku vyplývající. ÚS dodává, že soud nemůže přenést svou odpovědnost za správné zjištění skutkového stavu a v důsledku za správné rozhodnutí věci na znalce. Musí znalecký posudek kriticky zhodnotit, využít svého volného uvážení a v důsledku tak posoudit, jaký význam mu přizná.⁹³

Finálně, čl. 8 odst. 1 LZPS stanoví, že: „*Osobní svoboda je zaručena.*“, v druhém odstavci je pak blíže rozvedeno, že: „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. [...].*“ Tyto odstavce představují normu obecnou (lex generalis) a normu speciální (lex specialis), přičemž první odstavec je normou obecnou, jelikož druhý odstavec detailněji vymezuje, na jakém jediném podkladě může být do osobní svobody jednotlivce zasaženo. Nadto však čl. 8 odst. 2 LZPS, který vyjadřuje „záruku zákonnosti stíhání“⁹⁴, se svým rozsahem dotýká také oblasti práva na spravedlivý proces, a to konkrétně ve spojitosti s výše zmíněným čl. 36 odst. 1 LZPS (dále také čl. 37 – 40 LZPS),

⁹¹ Tamtéž, s. 729.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06, bod 27. Také: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva...*, s. 543.

⁹³ Tamtéž, bod 26 – 27.

⁹⁴ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních...*, s. 219.

jehož zasažení bylo v tomto případě ÚS rovněž konstatováno.⁹⁵ Rozhodnutí odvolacího soudu o přikázání projednat věc v jiném složení senátu soudu prvního stupně dle § 262 TŘ, na základě něhož byl stěžovatel uznán vinným a odsouzen, tak odporuje požadavku čl. 8 odst. 1 LZPS na ochranu osobní svobody jednotlivce, jelikož toto odsouzení mělo za následek omezení osobní svobody stěžovatele a nastalo v důsledku nerespektování těch zákonných ustanovení, které jediné mohou k omezení svobody vést, jak to stanoví čl. 8 odst. 2 LZPS jako pojistka proti zabránění libovůle soudní moci.

4.2 Nález II. senátu ÚS 445/06 ze dne 28. 8. 2008 – Změna skutkového stavu věci odvolacím soudem

Tento případ je do jisté míry obdobný jako věc uvedená výše, jelikož se týká změny skutkového stavu, kterou provedl odvolací soud na základě odchylného hodnocení důkazů.

Zde o odvolání podaném v neprospěch stěžovatele rozhodl odvolací soud tak, že napadený rozsudek zrušil dle § 258 odst. 1 písm. b) TŘ a v souladu s apelačním principem rozhodl ve věci samé dle § 259 odst. 3 TŘ. Toto rozhodnutí učinil na podkladě skutkového stavu částečně odlišného od toho, jak jej zjistil soud prvního stupně, jelikož odvolací soud si po prostudování důkazů provedených tímto soudem o něm vytvořil jinou představu, a to navzdory okolnosti, že nepřistoupil k opakování nebo doplnění jakýchkoli důkazů ve smyslu § 259 odst. 3 TŘ. Vlastním rozsudkem ve věci pak uložil stěžovali podmíněný trest odnětí svobody v delším trvání, než v jakém jej uložil soud prvního stupně.⁹⁶ V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že soud prvního stupně sice postupoval souladně s ustanovením § 2 odst. 5 TŘ, čili rozsah prováděných důkazů odpovídal potřebě míry zjištění skutkového stavu věci, avšak skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně z provedených důkazů jsou nesprávná, jelikož důkazy byly tímto soudem hodnoceny v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů. Tento soud se tak dle mínění odvolacího soudu uchýlil k jednostrannému zhodnocení určitých důkazů a také z provedených důkazů vyvozoval skutečnosti, které z jejich obsahu nevyplývaly. Z těchto důvodů pak nemohl ve věci učinit patřičná skutková zjištění.

ÚS vyjádřil, že odvolací soud postupoval v rozporu s ustálenou judikaturou i s ustanoveními TŘ. Došlo ke změně skutkového stavu věci, který měl za následek uložení trestu v nové výši. Odvolací soud svým postupem, kdy neopakoval nebo nedoplnil žádný

⁹⁵ Tamtéž, s. 219.

⁹⁶ Nedošlo k porušení zásady reformationis in peius, jelikož zde nedošlo ke zrušení rozsudku pouze v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného.

důkaz významný pro rozhodnutí, porušil ustanovení § 259 odst. 3 TŘ a 263 odst. 7 TŘ. ÚS příkladně uvádí, že pokud odvolací nesouhlasí se způsobem, jakým soud prvního stupně hodnotil výpověď svědka, nemůže tento důkaz přetransformovat k obrazu svému a učinit z něj dle své představy správné skutkové zjištění, aniž by tohoto svědka sám znovu vyslechl ve veřejném zasedání. Bez takového podkladu pro svá odchylná skutková zjištění zakládá odvolací soud svým odlišným hodnocením důkazů podstatnou vadu meritorního rozhodnutí. Jelikož stěžovatel nemohl předvídat nezákonný postup odvolacího soudu, bylo mu plně využito jeho práva na obhajobu v souvislosti se změněným skutkovým stavem věci znemožněno. Stěžovatel nemohl reagovat na částečně změněný skutkový stav věci, jelikož odvolací soud nepřistoupil k provádění dokazování a skutkový stav měnil v rozporu se zásadou přímosti a bezprostřednosti. Proto rozhodnutí odvolacího soudu lze charakterizovat jako tzv. překvapivé, nesoucí znaky libovůle. ÚS uzavřel, že došlo k porušení čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a to prostřednictvím nedostání požadavkům výše zmíněných zásad požívajících ústavněprávní ochrany v čl. 38 odst. 2 LZPS.

V souvislosti se zmíněným právem na obhajobu lze uvést, že posílení apelační prvků v odvolacím řízení má na toto právo významný dopad. Pokud totiž odvolací soud nerespektuje znění zákona a požadavky judikatorní praxe v oblasti dokazování a změny skutkového stavu, může vlastním meritorním rozhodnutím obžalovanému odepřít jeho právo hájit se a také právo podat řádný opravný prostředek. Langer k tomuto dodává, že existuje značná provázanost mezi mírou působení apelačního principu a možnou změnou skutkového stavu věci, kterou učiní odvolací soud v rámci veřejného zasedání, a tato pak může mít pro obžalovaného v důsledku negativní dopad v tom smyslu, že podání odvolání, jakožto řádného opravného prostředku, proti rozsudku odvolacího soudu již není přípustné.⁹⁷

4.3 Nález I. senátu ÚS 2726/14-1 ze dne 1. 4. 2015 – Význam presumpce nevinny při hodnocení důkazů odvolacím soudem

V této věci byl stěžovatel soudem prvního stupně zproštěn obžaloby dle § 226 odst. 1 písm. c) TŘ, jelikož nebyly dostatečně prokázány ty skutkové okolnosti, jež by odůvodňovaly jeho odsouzení. Soud prvního stupně tak postupoval dle principu *in dubio pro reo*. Proti tomuto rozsudku bylo podáno ze strany státního zástupce odvolání v neprospěch stěžovatele. Odvolací soud o odvolání rozhodl tak, že svým usnesením zrušil rozsudek soudu prvního

⁹⁷ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování..., s. 224. Dále: BOBEK, Jaroslav. Obhájce a nová..., s. 13. Tato nepřípustnost vyplývá z § 252 TŘ.

stupně dle § 258 odst. 1 písm. b) TŘ a věc mu vrátil zpět k projednání a novému rozhodnutí. Odvolací soud zhodnotil důkazní řízení před soudem prvního stupně způsobem, že tento soud pochybil v hodnocení provedených důkazů, když nepostupoval tak, jak stanoví zásada volného hodnocení důkazů. Také nebyly soudem prvního stupně objasněny všechny skutkové okolnosti potřebné pro správné rozhodnutí. Odvolací soud neshledal oproti soudu prvního stupně jinou možnost, než že se stěžovatel předmětného skutku dopustil a proto měl tento soud vyslovit jeho vinu. V odůvodnění svého usnesení pak odvolací soud ohledně viny stěžovatele uvedl, že je „*absolutně jasná*“.⁹⁸ V řízení před soudem prvního stupně pak tento soud skutečně vinu stěžovatele vyslovil a to na základě přehodnocení důkazů ve věci již provedených. Při tomto postupu v neprospěch stěžovatele zdůraznil, že je v rámci své činnosti vázán právním názorem odvolacího soudu dle ustanovení § 264 odst. 1 TŘ.

K odvolání stěžovatele i státního zástupce odvolací soud nové rozhodnutí soudu prvního stupně opět zrušil (jako důvod udal nepřiměřenou výši trestu dle § 258 odst. 1 písm. e) TŘ, ve spojení s § 258 odst. 2 TŘ) a ve věci meritorně dle § 259 odst. 3 TŘ rozhodl sám.

Ústavní stížností stěžovatele proti rozsudku odvolacího soudu se následně zabýval ÚS. Ten vyjádřil, že pokud soud prvního stupně provedl důkazy dle požadavků zásady bezprostřednosti a zásady přímosti, dále je zhodnotil dle zásady volného hodnocení důkazů, tedy vzal pečlivě v úvahu všechny okolnosti z provedených důkazů vyplývající a to jak jednotlivě, tak v jejich vzájemnosti a celku, je zrušovací postup odvolacího soudu u zprošťujícího rozsudku soudu prvního stupně odůvodněn jen v určitém případě. Zpravidla se tak stane tehdy, pokud jsou zjištěné skutkové okolnosti v očividném nesouladu s provedenými důkazy, nevyplývají z nich, postrádají v tomto směru oporu. O takový případ se však zpravidla jednat nebude, jestliže odvolací soud vytýká vadnost jen dílčím skutkovým zjištěním (často jde o pravdivost, spolehlivost nebo věrohodnost důkazu), přičemž na základě jeho tzv. správného hodnocení těchto důkazů usuzuje na vinu obžalovaného. V tomto smyslu ÚS uzavírá, že jestliže soud prvního stupně ve věci provedl potřebné důkazy dle požadavků zásad bezprostřednosti a přímosti, a stále zůstal nepřesvědčen o vině stěžovatele, tedy stále existují důvodné pochybnosti, jež již nemají být jak odstraněny, jelikož všechny dostupné důkazy soud prvního stupně provedl, pak odvolací soud může zrušit jeho rozhodnutí po prostudování spisového materiálu jen tehdy, když pochybnosti soudu prvního stupně jsou nedůvodné.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14-1, bod 5.

Dle nazírání odvolacího soudu, jenž ve věci neprovedl ani neopakoval žádné důkazy, se soud prvního stupně nevypořádal se všemi skutkovými okolnostmi majícími zásadní vliv na správné rozhodnutí, které má dle jeho názoru podobu odsuzujícího rozsudku. Touto řádně nepodloženou preferencí vlastního hodnocení důkazů, jež vycházela z prostudování spisového materiálu, nerespektoval ustálenou judikaturu⁹⁹. Soudu prvního stupně tak bylo odvolacím soudem závazně určeno, jaká skutková zjištění má při hodnocení provedených důkazů učinit, když odvolací soud stanovil rozhodnutí o vině stěžovatele jako jediný možný a správný výsledek řízení. Avšak instrukce tohoto soudu v daném případě nelze považovat za závazný právní názor ve smyslu § 264 odst. 1 TŘ proto, že vychází pouze z jiného nazírání odvolacího soudu na hodnocení důkazů, aniž je toto odlišné hodnocení opodstatněno důkazy provedenými ve veřejném zasedání v souladu s důkazními zásadami. V této souvislosti ÚS vyjádřil své pochybnosti ohledně skutečného přesvědčení nalézacího soudu o vině stěžovatele dle ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6 TŘ, jak ji vyslovil poté, co mu byla věc vrácena k novému rozhodnutí. Nový odsuzující rozsudek se tak jeví spíše jako mechanické splnění příkazu soudu vyšší instance.

Závěrem ÚS shrnul, že odvolací soud nerespektoval povahu soudu prvního stupně jako soudu nalézacího, dále porušil svým rozhodnutím stěžovatelovo právo na spravedlivý proces a také princip presumpce nevinny, jenž je principem ústavněprávního charakteru a je garantován v čl. 40 odst. 2 LZPS. Respektování tohoto principu ze strany OČTŘ je klíčovým atributem demokratického právního státu, v němž panuje úcta k základním lidským právům a svobodám. K tomuto principu se výslovně hlásí i TŘ, jenž jej upravuje v § 2 odst. 2 TŘ, hned po zásadě zákonnosti trestního procesu, přičemž zde existuje logická provázanost tohoto principu se zásadou řádného zjištění skutkového stavu věci. Konkrétní porušení tohoto principu nastalo v prvním zrušovacím usnesení odvolacího soudu, kdy tento na podkladě nezákonného vyhodnocení důkazů ve věci předem určil výsledek řízení (také explicitním vyjádřením o nepochybné vině stěžovatele). Odvolací soud vinu stěžovatele předběžně vyslovil, přičemž tak učinil mimo podmínky a rámec té fáze řízení, kde se tak jediné má stát (obecně před soudem prvního stupně). K otázce viny dále dodal, že tato pramení mimo jiné i z tzv. sklonu stěžovatele k násilné trestné činnosti, jenž je patrný z opisu rejstříku trestů. Tato skutečnost, jak připomíná ÚS, však nemohla mít vliv na úvahy odvolacího soudu o vině stěžovatele. Nelze s jejím užitím finálně zhodnotit důkazy ve věci tak, že z předchozí trestné

⁹⁹ Konkrétně se jedná o výše uváděné judikáty: rozhodnutí Najvyššieho súdu SSR sp. zn. 5 Tz 78/83 (viz kapitola 3.2) a rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 11 Tz 53/91 (viz kapitola 2.1.1).

činnosti lze usoudit na vinu stěžovatele ohledně nové trestné činnosti. Předchozí trestná činnost se může projevit při úvahách o trestu jednotlivce, nikoli o jeho vině. Tento tendenční postup odvolacího soudu navíc ukazuje také na porušení principu nestrannosti soudu (který obecně spadá pod právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 LZPS).

5 Komparace se slovenskou právní úpravou de lege lata

Srovnání právní úpravy České republiky (dále jen „ČR“) s úpravou platnou ve Slovenské republice (dále jen „SR“) je zajímavé již z toho hlediska, že tyto státy, před 1. lednem 1993, pojila společná (nejen) právní historie. Z tohoto důvodu taktéž ve SR působily dobové trestní řády, jako TR50, TR56 a TR61. Nový trestní řád platný na území SR, jakožto suverénního demokratického státu, byl přijat dne 24. května 2005 jako zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (dále jen TP), s účinností od 1. ledna 2006.¹⁰⁰

Ve SR je odvolací řízení v otázce vyřízení věci založeno na preferenci kasačního principu s doplňujícími apelačními prvky.¹⁰¹ Jejich vzájemný poměr, z něhož pak lze usoudit na tento charakter odvolacího řízení, je upraven v § 322 TP.

Ustanovení § 322 odst. 1 TP stanoví, že: *„Ak po zrušení napadnutého rozsudku alebo niektorej jeho časti treba urobiť vo veci nové rozhodnutie, vráti odvolací súd vec súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol, len vtedy, ak by doplnenie konania odvolacím súdom bolo spojené s neprimeranými ťažkosťami alebo by mohlo viesť k iným skutkovým záverom.“* Ačkoli se může na první pohled jevit, že formulace „jen tehdy“ ohledně vrácení věci soudu prvního stupně, značí požadavek zákonodárce na upřednostnění konečného rozhodnutí věci učiněného odvolacím soudem, tedy založení vedoucí pozice apelačního principu, nebyl by takový závěr správný. V tomto ustanovení je totiž vyloučeno vlastní rozhodnutí odvolacího soudu za situace, kdy by v řízení před ním konaném vyvstala i pouhá možnost zjištění odlišného skutkového stavu věci (dle zákona pak v takovém případě musí odvolací soud věc po zrušení rozsudku vrátit soudu prvního stupně zpět). A v tomto spočívá důvod, proč změna skutkového stavu věci odvolacím soudem nebude zásadně přípustná a apelační princip tak zastává pouze doplňující funkci. Tomu odpovídá i znění § 322 odst. 3 TP, jenž konkretizuje, že: *„Odvolací súd rozhodne sám rozsudkom vo veci, ak možno nové rozhodnutie urobiť na podklade skutkového stavu, ktorý bol v napadnutom rozsudku správne zistený alebo doplnený dôkazmi vykonanými pred odvolacím súdom. [...]“* Zde se vlastně potvrzuje myšlenka uvedená výše, že skutkový stav musí být pro případné apelační rozhodnutí odvolacího soudu správně zjištěný již soudem prvního stupně a nikoli až v řízení před odvolacím soudem, jelikož zde je dle zákona připuštěno skutkový stav pouze doplnit a nikoli (jak to připouští zákonná úprava v ČR) také změnit. Změna skutkových závěrů, která ve svém důsledku znamená již jiný skutkový stav, indikuje postup odvolacího soudu, jímž věc

¹⁰⁰ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 17.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 692.

vrátí soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, což první odstavec § 322 TP výslovně stanoví. Takto se tato zákonná ustanovení vzájemně doplňují a tvoří logický celek, jenž odůvodňuje charakter odvolacího řízení ve SR jako řízení kasačního s prvky apelace.

Zrušovací důvody odvolacího soudu, které souvisejí se skutkovými zjištěními a mají tedy obecně návaznost na dokazování, jsou ve slovenské úpravě zakotveny v § 321 odst. 1 písm. b) a c) TP. Důvod uvedený pod písmenem b) je při srovnání s úpravou platnou a účinnou v ČR (viz § 258 odst. 1 písm. b) TŘ) v podstatě identický, když stanoví, že odvolací soud zruší napadený rozsudek „[...] *pre chyby v napadnutých výrokoch rozsudku, najmä pre nejasnosť alebo neúplnosť jeho skutkových zistení alebo preto, že sa súd nevysporiadal so všetkými okolnosťami významnými pre rozhodnutie*“. Naproti tomu důvod uvedený pod písmenem c) již nemá totožnou podobu se zrušovacím důvodem upraveným v § 258 odst. 1 písm. c) TŘ. Slovenská úprava tak v § 321 odst. 1 písm. c) TP stanoví odvolacímu soudu povinnost zrušit rozsudek soudu prvního stupně tehdy, „[...] *ak vzniknú pochybnosti o správnosti skutkových zistení napadnutých výrokov, na ktorých objasnenie treba dôkazy opakovat' alebo vykonať ďalšie dôkazy*“. Oproti tomuto znění je česká úprava odlišná, když formulace § 258 odst. 1 písm. c) TŘ pokračuje následujícím dodatkem: „[...] *a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně*“. Lze mít za to, že připomenutí zachování výsadního postavení soudu prvního stupně ohledně provádění dokazování v rámci české právní úpravy je možné odůvodnit rozdílnými principy, jež ovládají odvolací řízení v ČR a SR. Jelikož v české právní úpravě převažuje apelační princip nad principem kasačním, musí být zdůrazněno, že rozhodovací pravomoc odvolacího soudu má své meze a to v podobě nezasahování do výsadního postavení soudu prvního stupně, který je primárně soudem nalézacím. Naopak v úpravě platné ve SR je kasační princip upřednostněn nad principem apelačním, tedy je předpokládáno, že soud prvního stupně bude ten, který ve věci meritorně rozhodne. Proto se lze domnívat, že připojení dodatku o nenahrazování činnosti soudu prvního stupně k zákonnému znění § 322 odst. 1 písm. c) TP by bylo nadbytečné a neplnilo by sledovaný účel.

Co se týče dokazování prováděného před odvolacím soudem v rámci veřejného zasedání, stanoví § 326 odst. 5 TP poněkud lakonicky, že: „*Odvolací súd môže konanie doplniť dôkazmi nevyhnutnými na to, aby mohol o odvolaní rozhodnúť.*“ Narozdíl od úpravy v ČR tak ve slovenské úpravě naprosto chybí ustanovení zabývající se podrobněji otázkou dokazování. Není patrné, k jakým důkazům může odvolací soud při svém rozhodování obecně přihlížet a jak je má hodnotit v souvislosti se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, jak to stanoví § 263 odst. 6 a 7 TŘ. Taková úprava opět potvrzuje, že slovenské

odvolacího řízení je založeno na kasačním principu a v maximální míře zachovává výsadní postavení ohledně provádění důkazů a jejich následné hodnocení soudem prvního stupně. Je však třeba vzít v potaz, že díky ustálené judikatuře je tento nedostatek jen domnělý, neboť tato se s předmětnými otázkami již dávno vypořádala a i přes své stáří je stále obecně platná.¹⁰²

Zrušením rozsudku soudem prvního stupně podle ustanovení § 321 odst. 1 písm. b) TP z důvodu, že odvolací soud po prostudování spisového materiálu spatřoval hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně za rozporné se zásadou volného hodnocení důkazů, se zabývá rozhodnutí NS SR sp. zn. 5 To 20/2010, ze dne 25. listopadu 2010. V tomto případě odvolací soud zhodnotil, že důkazy byly soudem prvního stupně provedeny v dostačujícím rozsahu pro jeho rozhodnutí, avšak nemohl se ztotožnit s následnými skutkovými zjištěními tohoto soudu, jež na základě provedených důkazů učinil. Toto pochybení spatřoval v nedostatečném užití zásady volného hodnocení důkazů, jež je uvedena v § 2 odst. 12 TP. Podle odvolacího soudu tak soud prvního stupně důkazy ve věci provedené vyhodnotil tendenčně a přitom se nedokázal s tímto hodnocením řádně vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí. Odvolací soud proto po prostudování spisového materiálu konkrétně vyložil, v čem spatřuje u učiněných skutkových zjištěních jejich nesprávnost, neodůvodněnost nebo nelogičnost. Následně rozsudek soudu prvního stupně dle § 321 odst. 1 písm. b) TP zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí dle § 322 TP s požadavkem, aby ve věci dále postupoval souladně s obsahem zásady volného hodnocení důkazů (což představuje závazný právní názor odvolacího soudu dle § 327 odst. 1 TP). Takový postup odvolacího soudu lze mít za zcela korektní, jelikož možnost odvolacího soudu nesouhlasit se způsobem, jakým nalézací soud zhodnotil provedené důkazy, je založena ustálenou judikatorní praxí.¹⁰³ Lze shrnout, že odvolací soud by pochybil v případě, pokud by soud prvního stupně instruoval, jaké skutkové zjištění ve věci má učinit (což poukázání na nelogičnost a neopodstatněnost hodnocení jednotlivých důkazů nenaplnuje).

Lze uzavřít, že platná a účinná slovenská právní úprava je velice podobná české právní úpravě před její změnou provedenou velkou novelou TR. I při aktuálně odlišných vedoucích principech vyřizování odvolání v úpravě slovenské a české zde existují společné zásady ohledně hodnocení důkazů v odvolacím řízení a to především díky dlouhodobému

¹⁰² Zejména: Rozsudok Najvyššieho súdu z 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67 a rozhodnutie Najvyššieho súdu z 13. októbra 1983, sp. zn. 5 Tz 78/83.

¹⁰³ Opět rozhodnutí uvedená v předcházející poznámce pod čarou.

společnému vývoji obou států. Tyto zásady a pravidla pak připomíná ustálená judikatorní praxe, když slovenské odvolací soudy se dopouštějí týchž pochybení, jako soudy české.

Závěr

Dokazování uskutečňované v odvolacím řízení je nezbytným předpokladem pro efektivní fungování apelačního principu, na jehož převaze je současná právní úprava koncipována. Dokazování v této fázi trestního řízení bylo historicky v rámci dobových úprav vymezováno různě, přičemž se zde naskýkala otázka kolize mezi postavením soudu prvního stupně (jako soudu nalézacího) a odvolacího soudu (jako soudu přezkumného), přičemž nebylo zcela ujasněno, v jakém rozsahu odvolací soud v tomto směru nadat pravomocemi. Tak TR50 umožnil odvolacímu soudu zasahovat do rozhodnutí soudu prvního stupně a tyto měnit, když lze mít za to, že právní úprava z 50. let minulého století byla velmi podobná s úpravou nyní platnou a účinnou. Poskytovaly se zde odvolacímu soudu přesné instrukce ohledně doplnění a opakování důkazů v odvolacím líčení, na jejichž základě (čímž byla již v této době uplatněna zásada bezprostřednosti), se mohl odvolací soud odchýlit (současná úprava je konkrétnější a místo pojmu odchýlení pracuje s termíny doplnění a změny) od hodnocení důkazů, jež učinil soud nalézací.

Tento způsob vyřízení odvolání však nebyl považován za plně vyhovující a i v důsledku politických okolností doby byl přijat nový trestní řád TR56, který právní úpravu odvolání pozměnil i v oblasti dokazování směrem k preferenci kasace, avšak při znatelném zachování apelačních prvků. Tento započatý proces výměny vedoucího postavení principů byl zcela dokončen přijetím nového TR, jehož kasační úprava odvolání zůstala zachována až do 31. 12. 2001, když velká novela TR účinná od 1. 1. 2002 zavedla opět jako vedoucí princip apelační. V důsledku této novelizace došlo v právní úpravě dokazování prováděného v odvolacím řízení k zásadním změnám. Odvolacímu soudu bylo opět umožněno, aby ve věci rozhodoval sám a pouze výjimečně věc vracel soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Tak nastává situace, kdy se jak soud prvního stupně, tak soud odvolací zabývá prováděním důkazů a jejich hodnocením za účelem učinění skutkových zjištění a následného rozhodnutí.

Ač se může jevit, že současná zákonná úprava ohledně dokazování konaném v odvolacím řízení vyjadřuje přesně, v jakých mezích se má odvolací soud pohybovat při utváření skutkového stavu za účelem meritorního rozhodnutí věci, nelze takový úsudek označit za absolutně nezpochybnitelný, a to zvlášť při častém pochybení odvolacích soudů, ke kterým při jejich rozhodovací činnosti dochází (jak je demonstrováno ve čtvrté kapitole práce). Nicméně po zhodnocení právní úpravy de lege lata ve druhé kapitole práce lze mít za to, že hypotéza o nedostatečné zákonné úpravě se nepotvrdila. Vadná rozhodnutí soudů tak

nejsou důsledkem neuspokojivé právní úpravy, když tato navíc není ani v naší právní historii naprosto novým institutem (viz zmíněná podobnost s úpravou v TŘ50). Příčinu této nesprávnosti tak lze spatřovat v pochybení personálního aparátu konkrétního soudu, jenž věc projednával a rozhodoval, a nikoli ve skutečnosti, že by byla zákonná úprava dokazování v odvolacím řízení nejasná, nevyhovující a neposkytovala tak k jiným než nesprávným rozhodnutím prostor. Toto tvrzení podporuje i skutečnost, že ani věcný záměr nového TŘ nepředpokládá zásadní a výrazné změny úpravy, například takové posílení apelačního principu, jež by se dalo svou závažností přirovnat k velké novele TŘ.¹⁰⁴

Vodítko pro dokazování a rozhodovací činnost odvolacích soudů mimo zákonnou úpravu poskytuje i ustálená judikatorní praxe. Mnohá rozhodnutí i staršího data doposud nebyla překonána, stále nacházejí své uplatnění a to z toho důvodu, že vyjadřují, co zákonná úprava pouze implikuje ze svých ustanovení o dokazování a ze smyslu a účelu základních důkazních zásad. Tak jsou odvolacím soudům soudy vyšší instance při zrušování jejich nezákonných rozhodnutí opakovaně připomínány zásady a pravidla, kterých musí při provádění dokazování dbát a to tím spíše, že na základě provedených důkazů a učiněných skutkových zjištění mohou ve věci rozhodnout.

Lze mít proto za to, že zákonná úprava je dostačující, jelikož jednoznačně vymezuje vedoucí pozici apelačního principu, stanoví možnou modifikaci skutkového stavu odvolacím soudem, obsahuje ustanovení o způsobu provádění a hodnocení důkazů, a rovněž cíleně vymezuje pozici soudů nalézacího a soudu odvolacího. Při možnosti modifikace skutkového stavu věci odvolacím soudem je v právní úpravě výrazně obsažena zásada bezprostřednosti, když se stanoví, že se tak může dít pouze na základě důkazů odvolacím soudem opakovaných nebo nově provedených. Odvolací soud musí přímo vnímat působení prováděných důkazů, aby mohl činit odlišná skutková zjištění. Hodnocení důkazů je pak svěřeno jednomu paragrafu, který stanoví provázanost mezi důkazy provedenými soudem nalézacím a soudem odvolacím, když posléze zmíněný musí přihlížet i důkazům, které ve věci již soud nalézací provedl, ledaže je sám zopakoval. Dále zákon o konkrétnějším způsobu hodnocení nehovoří, obecně se tak děje dle zásady volného hodnocení důkazů, která se v odvolacím řízení projevuje specificky a zde nachází své místo především zmíněná judikatorní praxe. Lze mít za to, že ta odvolacímu soudu jednoznačně poskytuje veškeré potřebné pokyny ohledně hodnocení důkazů, když stanoví nemožnost změny skutkového stavu věci na základě

¹⁰⁴ Srov. <http://novyportal.justice.cz/web/msp/trestni-legislativa?clanek=rekodifikace-trestniho-prava-procesniho> [uvedeno 5. září 2018].

prostudování spisového materiálu bez přistoupení k provádění dokazování (což vyplývá i ze znění zákona). V rámci vrácení věci soudu prvního stupně zpět k projednání a rozhodnutí pak nepřípustnost takového postupu odvolacího soudu, kterým by nalézacímu soudu určoval, jaký skutkový stav považuje za správný a jak má proto provedené důkazy hodnotit, jelikož takto by nerespektoval jeho postavení a působení zásady volného hodnocení důkazů na činnost tohoto soudu. Pokud má odvolací soud pochybnosti o správnosti postupu nalézacího soudu při hodnocení důkazů nebo skutkovém stavu zjištěném tímto soudem (které může mít i po svém provedeném dokazování), má nalézacímu soudu vytknout, jakých pochybení se dopustil, v čem jsou jeho skutková zjištění nelogická, rozporná, neodůvodněná. Také může doporučit, v jakých směrech by měl doplnit dokazování, nicméně nemůže tomuto soudu přikázat, jak vyhodnotit provedený důkaz. Soud prvního stupně při vlastní usuzovací činnosti při provádění dokazování může naznat, že bude třeba ve věci provést i důkazy další, jeho pravomoc v tomto směru nemůže být odvolacím soudem omezena. Tak lze uzavřít, že ani druhou hypotézu o narušení výsadní pozice soudu prvního stupně jako soudu nalézacího v důsledku převahy apelačního principu nad kasačním nelze potvrdit. Sama zákonná úprava dokonce dvakrát výslovně stanoví, že odvolací soud nemá nahrazovat činnost soudu prvního stupně, přičemž z dalších ustanovení lze tento závěr dovodit (např. § 259 odst. 1 TŘ).

Čtvrtá kapitola zabývající se konkrétními pochybeními odvolacích soudů, jež měly i ústavněprávní důsledky, demonstruje závažnost dokazování a zvláště dokazování konaného odvolacím soudem, když tento je nadán pravomocí zavazovat soud prvního stupně ohledně prováděného dokazování (bylo poukázáno, že takto odvolací soud zavazoval i nezákonně a protiústavně), pozměňovat skutkový stav věci a sám pak meritorně rozhodnout, když proti takovému rozhodnutí již opětovné podání řádného opravného prostředku není přípustné. Poslední kapitola věnující se právní úpravě problematiky platné a účinné ve SR pak přináší stručné porovnání obou úprav s vysvětlením jejich základních koncepčních odlišností, přičemž slovenská úprava se dá přirovnat k úpravě české v době před účinností velké novely TŘ.

Obecně lze mít za to, že apelační princip, jako vedoucí princip pro úpravu odvolání, představuje za předpokladu zákonného postupu odvolacího soudu při jeho rozhodovací činnosti přínos v podobě efektivního trestního řízení, když navíc nedochází k situaci, že by bylo možné změnit skutkový stav od základů a tak vystavovat obviněného negativním důsledkům s tím spojeným. Nelze ani namítat, že apelační princip představuje pro soud prvního stupně jisté zjednodušení jeho postupu při zjišťování skutkového stavu věci, jelikož ten může předpokládat určitou automatickou opravou provedenou soudem odvolacím v rámci

jeho přezkumné činnosti. Pokud by totiž nalézací soud předem postupoval s tímto záměrem, jeho nedostatečná práce by se na zjištěném skutkovém stavu musela projevit natolik výrazně, že odvolací soud by v důsledku neměl co napravovat, jelikož pochybení v učiněných skutkových zjištění soudu prvního stupně by byly natolik závažné a rozsáhlé, že by se s nimi odvolací soud dále nemohl operovat (tak by nahrazoval činnost soudu nalézacího). Soud prvního stupně by tak v důsledku dosáhl pouze vrácení věci zpět k novému projednání a rozhodnutí.

Další značné a významné posílení apelačních prvků by však přínosné zřejmě nebylo. Jednak by se obviněný mohl odůvodněně obávat omezení svého práva na obhajobu (jak bylo naznačeno výše) a také by mohlo docházet k výrazným nejasnostem ohledně postavení a funkce soudu prvního a druhého stupně. Z těchto důvodů lze uzavřít, že právní úprava dokazování v odvolacím řízení de lege lata je komplexní a spolu s dlouhodobě ustálenou judikatorní praxí poskytuje odvolacím soudům jasná pravidla pro učinění zákonných, správných a spravedlivých rozhodnutí.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 608 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.

HOHMANN, Ralf. *Historie a struktura moderního trestního řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 40 s.

HUSÁR, Eugen. *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. 1. vydání. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1961. 380 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s.

MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. 1. vydání. Bratislava: Obzor, 1984. 232 s.

MOLEK, Pavel. *Právo na spravodlivý proces*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 576 s.

MUSIL, Jan a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1211 s.

RŮŽEK, Antonín a kol. *Československé trestní řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1982. 388 s.

SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Československé trestní řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1958. 421 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997. 1691 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád, komentář, II. díl*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s.

ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999. 404 s.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 931 s.

Odborné časopisy:

BOBEK, Jaroslav. Obhájce a nová úprava odvolacího řízení. *Bulletin advokacie*, 2004, roč. 11, č. 5, s. 10 – 14.

KARABEC, Zdeněk, KOTULAN, Petr. Vliv velké novely trestního řádu na stav agendy odvolacího řízení u soudů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 18 – 24.

LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 221 – 228.

LANGER, Petr. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 11, s. 317 – 326.

PIPEK, Jiří. Nad paragrafem 2 odstavec 5, věta první, trestního řádu. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 8, s. 410 – 416.

PIPEK, Jiří. Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 3, s. 51 – 55.

PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 8, č. 11 – 12, s. 93 – 97.

PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, roč. 12, č. 3, s. 6 - 24.

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 12, s. 349 – 359.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14-1.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. srpna 1991, sp. zn. 11 Tz 53/91.

Rozsudok Najvyššieho súdu z 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu z 13. októbra 1983, sp. zn. 5 Tz 78/83. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 1996, sp. zn. 2 Tzn 187/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2001, sp. zn. 7 Tz 276/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu dne 16. února 1995, sp. zn. Tzn 12/94.

Rozsudok Najvyššieho súdu z 25. novembra 2010, sp. zn. 5 To 20/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 1989, sp. zn. 2 Tzf 3/88.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. ledna 2002, sp. zn. 4 To 928/2001.

Právní předpisy:

Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 12. července 1950.

Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ze dne 19. prosince 1956.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 12. 2001.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady pod č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodové zprávy:

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., tzv. velká novela trestního řádu.

Důvodová zpráva k zákonu č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Důvodová zpráva k zákonu č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Důvodová zpráva k zákonu č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou dokazování v rámci odvolacího řízení. Klade si za cíl zhodnotit, jaké možnosti a zároveň omezení jsou odvolacímu soudu při jeho přezkumné a rozhodovací pravomoci v odvolacím řízení vymezeny pro učinění zákonného, správného a spravedlivého rozhodnutí. Za tímto účelem je práce členěna celkem do pěti kapitol. První z nich se věnuje historickému znění dotčené právní úpravy a sleduje vývoj problematiky od 50. let minulého století. Navazující druhá kapitola otevírá téma současné právní úpravy de lege lata a zabývá se rozhodovacími postupy odvolacího soudu v souvislosti s prováděným dokazováním, hodnocením získaných důkazů a hodnocením skutkových zjištění. Následuje prozkoumání základních důkazních zásad a jejich vlivu na koncepci důkazního řízení před odvolacím soudem. Spolu se čtvrtou kapitolou, která se zabývá právem na spravedlivý proces (na vnitrostátní úrovni) a kazuisticky vymezuje konkrétní pochybení odvolacích soudů, jichž se dopustily v souvislosti s dokazováním při přezkoumávání rozhodnutí nalézacích soudů, tvoří druhá a třetí kapitola jádro této práce. Závěrečná část pak slouží pro stručný nástin předmětné právní úpravy platné a účinné ve Slovenské republice.

Abstract

The thesis is concerned with the issue of evidence in the context of appeal proceedings. It aims to evaluate possibilities and limits of court of appeal during his review a decision-making power for a purpose of legitimate and rightful decision. For this purpose the thesis is divided into five chapters. First of them deals with historical version of the relevant legislation and observes its evolution from 50s of the last century. Subsequent second chapters opens theme of the current legislation and deals with decision making procedure of the court of appeal in relation with evidence, evidence assessment and evaluation of establishment of facts. Third chapter is concerned with basic principles of evidence and their influence in the appeal proceedings. With the fourth chapter, which is about right to a fair trial (at national level) and casuistically defines particular mistakes made by appeal courts in relation with the evidence, forms second a third part of the thesis its core. Final chapter aims to briefly outline at current legislation in the Slovak Republic.

Seznam klíčových slov

Klíčová slova

- odvolání, odvolací řízení, skutková zjištění, apelační princip, kasační princip, dokazování, hodnocení důkazů

Keywords

- appeal, appeal procedure, establishment of facts, appellation principle, cassation principle, the evidence, evidence assessment